

જમાઅતમેં કેસે જાએ ?

રઘસુતપ્ત્વીગ હંઝરત મવલાના મુહમ્મદ ઇલ્યાસ સા.
(૨૬.) કે મલ્કૂઆતકી રોશનીમેં

-હઝ. મવ. મુહમ્મદ હસનખાં સા. મેવાતી

લિખ્યંતર :
હસન ભડકોદ્રવી

આ કિતાબમાં આવેલા મુશ્કેલ ઉર્દૂ
શબ્દોનો ગુજરાતી અનુવાદ જે તે
પેજના હાશિયામાં આપી દીધો છે.

હીની જદો-જહદકા તરીકા ઔર નિઝામ

હઝરત શાહ મવલાના મુહમ્મદ હદયાસ સા. (રહ.)
ફરમાતે હૈ :

“હીને ઇસ્લામકી ખાતોંકો દુન્યામેં ફૈલાનેકો જુઝૂવે
ઝિંદગી બના લેના ઉમ્મતે મુસ્લિમકે હર ફર્કકા ફર્ક હૈ.
તખલીફકા તરીકા મુઝ પર ખવાબમેં મુન્કશિફ હુવા હૈ.
અલ્લાહ તઆલાકા હરશાદ હૈ :

કુન્તુમ ખયર ઉમ્મતિન ઉખિરજત્ લિન્નાસિ તઅમુર-ન
બિલ મઅરફિ વ તન્હવન અનિલ મુન્કરિ વ તુઅમિનૂ-ન
બિદ્લાહ.....કી તફસીર ખવાબમેં ચહ મલકા હૂંઠ કે તુમ
મપીલે અમ્મિયા¹ (અલયહિમુસ્સલામ) હો, લોગોકે વાસ્તે

જુઝૂવે ઝિંદગી : જીવનનો અંશ; મુન્કશિફ : પ્રકટ;
મલકા : ખુદા પ્રેરિત વાત

¹ મપીલે અમ્મિયાકા મફહૂમ ચહ હય કે તુમને અમ્મિયા (અલયહિમુ-
સ્સલામ)કી તસ્દીક કી હય. અબ ઉન્કી તા'લીમાત ઔર ઉન્કે
અખ્લાક વ આદાતકા નમૂના બન કર દિખા દો.

ઝાહિર કિએ ગએ હો ઓર ઇસ મતલબકો લફઝે ઉઝિરજતસે તા'બીર કરનેમેં ઇસ તરફ લી ઇશારા હૈ કે એક જગા જમકર કામ ન હોગા, દર-ખ-દર નિકલનેકી અરૂરત હોગી. તુમહારા કામ અમ્ર બિદમઅરૂફ ઓર નહા અનિલ મુન્કર હૈ. ઇસકે બાદ “તુઅમિનૂ-ન બિદ્વાહિ” ફરમાકર યહ બતલાયા ગયા કે ઇસ અમ્ર બિદમઅરૂફસે તુમહારે ઇમાનમેં તરછી હોગી, વરના નફ્સે ઇમાનકા હુસૂલ તો કુ-તુમ ખચર ઉમ્મતિન-હી સે મા'લૂમ હો ચુકા હૈ, લિહાઝા અપને નફ્ફાકી નિચત કરો.”

યા અચ્ચુહદ્દીઝી-ન આમનૂ કુ નૂ અન્સારદ્વાહિ.....

“(તજુમા) અય ઇમાનવાલો ! તુમ અદ્વાહ તઆલાકે મહદગાર બન જાઓ, જૈસે ઇસા મરયમકે બેઠેને અપને શાગિર્દો'સે કહા : અદ્વાહ તઆલાકી રાહમેં (તુમમેં) મેરી કોન મહદ કરેગા ? હવારિયોંને જવાબમેં કહા : હમ હૈં અદ્વાહકી રાહમેં મહદગાર.”

(સૂરએ સફ)

રસૂલે અકરમ (સદ્દહાહુ અલયહિ વ સદ્દમ)ને નુસ્રતે દીનકા મુતાલબા અહલે ઇમાનસે વહી-એ-ઇલાહીકે અરીઆસે ફરમાયા હૈ ઓર જિહાદ બિસ્સૈફકા મુતાલબા

તાબીર કરના : પરિભાષિત કરવું; અમ્ર બિદમઅરૂફ : સારી વાતનો હુકમ કરવો; નહા અનિલ મુન્કર : અનિષ્ટ કે બુરી વાતની મનાઈ કરવી; નફ્સે ઇમાન : કેવળ ઇમાન-સ્વયં ઇમાન; હવારિ : પદ્શિષ્ય અંતેવાસી-સાથી; મુતાલબા : માંગણી; જિહાદ બિસ્સૈફ : તલવાર દ્વારા જિહાદ;

નહીં; બદકે દીનકે લિએ આમ કોશિશ ઔર મહંકા મુતાલબા હૈ. ઉમ્મતકે અહલે ઈમાનસે મુતાલબા હૈ.

ઇસ મુતાલબ-એ-ઇલાહીકો પૂરા કરનેકે લિએ અહલે ઈમાન અપના કુછ વક્ત ફારિગ કરકે ઠાવતે દીનકે લિએ જમાઅતેં બનાકર, અપને ઘરોંસે નિકલ કર દર-બ-દર, ફૂયા-બ-ફૂયા ઔર ગાઉં ગાઉં, શહર-બ-શહર ફિરે, મુખાલફતોં-તકલીફોંકી પરવા ન કરે, દૂસરોંકો દીને ઈસ્લામકી નુસ્રતકી તરફ ખુલાએ, કમ અઝ કમ દસ આઠ-મિયોંકી એક જમાઅત ઈસ મકસદકો લેકર નિકલે ઔર ઇન છ : (૧) ખાતોંકો અપની મેહનતકા મહવર વ મરકઝ કરાર દે :

(૧) કલિમા, (૨) નમાઝ, (૩) ઇદમ વ ઝિક્ર, (૪) ઇકરામે મુસ્લિમ, (૫) ખુલૂસે નિયત, (૬) તફરીગે વક્ત-તકે લા ચા'ની.

પેહલે અપનેમેંસે એક આદમીકો અપના અમીરે જમાઅત મુકર્રર કર લે. ફિર મસ્જિદમેં જમા હોં ઔર વુઝૂ કરકે હો રકા'ત નમાઝ નફલ અદા કરે (અગર વકતે મકરૂહ ન હો). ઇસકે બાદ સબ મિલ કર હક તઆલાકી ખારગાહમેં ઇદિતબા કરે; જિસમેં તાર્દદ ઔર નુસ્રતકી

મહવર વ મરકઝ : કેન્દ્રખિંદુ; તફરીગે વક્ત : સમય કાઢવો; તકે લા ચા'ની : નિર્થક બાબતોનો ત્યાગ કરવો; ઇદિતબા : દુઆ, વિનંતી, અભ્યર્થના

દરખવાસ્ત કી જાએ. અપની બે-બઝાઅતી, કમઝોરીકા ઇંજહાર હો ઓર અદ્વાહ તઆલાકી બેહદ વ બેહિસાબ નેઅમતોંકા ઝિક્ક હો. અપની બે-કસી, બે-બસી, કસ-મ-પુસીંકા એ'તિરાફ હો. અપને ગુનાહોં ઓર કુસૂરોં ઓર અપની જદો-જહદમેં સુસ્તી, કાહિલી, કોતાહી કરનેકા ઇકરાર હો. ઇસ દુઆકો પૂરે ઇજૂઝ વ ઇન્કિસારકે સાથ અદ્વાહ તઆલાકો હાઝિર, નાઝિર, શાહિદ, સમીઅ વ બસીર જાનકર માંગા જાએ. દુઆકી ઇજ્જિતવામેં ઓર આખિરમેં દુર્રહ શરીફ શામિલ કર લેં.

ચહ તખલીગકી જદો-જહદ શુરૂઅ કરનેકી ઇજ્જિતવાઇ શર્ત હૈ કે હર કામ દુઆસે શુરૂઅ કિયા જાએ. અગર સફર કરના હો તો સફરકી દુઆ ઓર ગરત કરના હો તો ઉસકી ઇજ્જિતવાકા ચહ તરીકા બ-તોરે મિસાલ ઝહનમેં જમા લેં. હર મોકા વ મહલકી મસ્નૂન દુઆએં યાદ કર લેં ઓર ઉન્હે પઞહ લિયા કરેં.

જમાઅતકી રવાનગી

અદ્વાહ તઆલાકે દીનકી નુસ્રતો-મદદકે મકસદકો સામને રખકર એક અમીરકે મા-તહત સફરકી ઇજ્જિતવા કી

બેબઝાઅતી : સાધનહીનતા; બે-કસી : એકલતા-નિઃસહાયતા; બે-બસી : વિવશતા-સત્તાહીનતા; કસ-મ-પુસીં : એવી સ્થિતિ જેમાં કોઇ પૂછનાર ન હોય; ઇજૂઝ : લાચારી; ઇન્કિસાર : નમ્રતા.

જાએ. નીચ, ઈન નિકલનેવાલોકો અચ્છી તરહ સમજા દિયા
જાએ કે ઈસ રાહકી તકલીફો, ભૂક, પચાસ વગયરહકો
અદ્વાહ તઆલાકી રહમત સમજે. ઈસ સફરકે શુરૂ કરનેસે
પેહલે હો રકાત નમાઝ અઠા કર લી જાએ ઓર જખ
સવારી પર સવાર હો તો “બિસ્મિલ્લાહ” કહે ઓર જખ
ઁઠા જાએ તખ -

سُبْحَانَ الَّذِي سَخَّرَ لَنَا هَذَا وَمَا كُنَّا لِنَمُنَّ بِهِ
رَبِّ الْمُنْقَلِبُونَ -

સુબહાનદલાઝી સખખ-૨ લના હાઝા વમા કુન્ના લહૂ
સુફરિની-ન વઈન્ના ઇલા રખિખના લમુન્કલિખૂન.¹

ફિર અલ્હમ્દુ લિલ્લાહ તીન મરતખા, અલ્લાહુ
અકબર તીન મરતખા, લા ઇલા-હ ઇલ્લાલાહ એક
મરતખા પઁહે.

હદીસ શરીફમેં ચૂ લી લિખખા હૈ કે સુબહાનદલાઝી

¹ અદ્વાહ તઆલાકી જાત પાક હૈ, જિસને ઈસકો હમારે કબ્જામેં દે દિયા
ઓર હમ ઉસકી કુદરતકે બગૈર ઉસે કબ્જામેં કરનેવાલે ન થે ઓર
બિલા શુખા હમકો અપને રખકી તરફ જના હૈ.

સખખ-૨ લના હાઝા.....ઇસ આયતકે બાદ ચહ દુઆ
પઠહે :

اللَّهُمَّ إِنَّا نَسْأَلُكَ فِي سَفَرِنَا هَذَا الْبَرَّ وَالْتَّقْوَىٰ وَ
مِنَ الْعَمَلِ مَا تَرْضَىٰ اللَّهُمَّ هَوِّنْ عَلَيْنَا سَفَرَنَا هَذَا
وَاطْوِعْنَا بَعْدَهُ اللَّهُمَّ أَنْتَ الصَّاحِبُ فِي السَّفَرِ وَ
الْخَلِيفَةُ فِي الْأَهْلِ - اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ
وَعَثَاءِ السَّفَرِ وَكَابَةِ الْمَنْظَرِ وَسُوءِ الْمُنْقَلَبِ فِي الْمَالِ
وَالْأَهْلِ وَأَعُوذُ بِكَ مِنَ الْحَوْرِ بَعْدَ الْكُورِ وَدَعْوَةِ
الْمَظْلُومِ - (حسن حسین)

અલ્લાહુમ્મ ઇન્ના નસ્અલુ-કે ફી સ-ફરિના
હાઝલ બિર વતફવા વ મિનલ અમલિ મા તર્હા.
અલ્લાહુમ્મ હવિન અલયના સ-ફરના હાઝા વત્વિ
અન્ના બુઅહ્દૂ. અલ્લાહુમ્મ અન્તસ્સાહિબુ ફિસ્સ-
ફરિ વલખલીફતુ ફિલઅહલિ. અલ્લાહુમ્મ ઇન્ની
અહીબુ બિ-કે મિન્વઅપાઈસ્સફરિ વ કાબતિલ
મન્ઝરિ વ સૂઅલ મુન્કલબિ ફિલમાલિ વલઅહલિ
વ અહીબુ બિ-કે મિનલકબરિ બાદલ કાવર વ
દઅવતિલ મઝલૂમ.

“(તજુમા) અય અદ્લાહ ! હમ તુઝસે ઇસ સફરમેં નેકી ઔર પરહેઝગારીકા સવાલ કરતે હૈં ઔર ઉન આ'માલકી દરખવાસ્ત કરતે હૈં, જિનસે તૂ રાઝી હો. અય અદ્લાહ ! હમારે ઇસ સફરકો હમ પર આસાન ફરમા દે ઔર ઇસ રાસ્તાકી દૂરી તય કરા દે. અય અદ્લાહ ! તૂ સફરમેં હમારા સાથી હૈ ઔર હમારે અહલો-અયાલમેં નાઈબ હૈ. અય અદ્લાહ ! મેં પનાહ આહતા હૂં સફરકી મશક્કતસે ઔર ખુરી હાલત દેખનેસે ઔર ઘરખારમેં ખુરી વાપસીસે ઔર ખનનેકે બાદ બિગડનેસે ઔર મઝલૂમકી બદ દુઆસે.”

અમીર ઔર મા'મૂરકે ફરાઈઝ

જબ મશવરાકે બાદ કિસીકો અપના અમીર તસ્લીમ કર લિયા તો અબ ઉસકી ઇતાઅત રસૂલુલ્લાહ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)કે ઈરશાદાતકે મુતાબિક ઝડૂરી હો ગઈ, ખવાહ ઉમર, રિશ્તા ઔર ઇદમકે એ'તિબાનસે કમ હી કયૂં ન હો. અમીર બના લેનેકે બાદ કાબિલે ઇતાઅત હૈ. ઉસકી ઇતાઅત અદ્લાહ ઔર ઉસકે રસૂલકી ઇતાઅત હૈ. જબ તક વહ ખુદા ઔર રસૂલે ખુદા (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)કી મરઝી ઔર હુકમકે ખિલાફ હુકમ ન દે.

ઈરખાઝ ઈખને સારિયહ (રદિયલ્લાહુ અન્હુ)સે રિવાયત હૈ કે એક રોઝ રસૂલુલ્લાહ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને

મામૂર : આજ્ઞાધાન યા હાથ નીચેના લોકો;

હમે' નમાઝ પઠાઈ. ફિર અપને ચહર-એ-અન્વરકો હમારી તરફ કર લિયા ઓર નસીહત પૂરી તરહ ફરમાઈ, જિસસે આંસૂ નિકલ પળે ઓર દિલ ડર ગયે. એક શખ્સ બોલ ઉઠા : યા રસૂલલાહ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ) ! યહ તો રુખ્સત કરનેવાલેકી સી નસીહત હૈ, આપ હમે' કુછ બ-તોરે વસિયત ફરમા દે'. આપને ફરમાયા : મેં તુમકો વસિયત કરતા હૂં અલ્લાહસે ડરનેકી ઓર સુનને ઓર હુકમ બજા લાનેકી, અગચે' સરદાર હજીશી ગુલામ હો. ખાત યહ હૈ કે જો શખ્સ તુમમે'સે મેરે બાદ ઝિંદા રહેગા વહ બહુતસે ઇજ્તલાફ દેખેગા. એસે મોકા પર મેરે તરીકે ઓર સુધબુધવાલે ઓર હિદાયત-યાફતા ખુલકાકે તરીકેકો મઝબૂત થામ લેના. બસ, જબજોમે' દાબ લેના, બિદઅતોંસે બચના. ખેશક, હર નઈ ખાત ગુમરાહી હૈ.

(અહમદ, અબૂ દાઉદ)

હઝરત મવલાના મુહમ્મદ ઇલ્યાસ (રહ.) ફરમાતે હૈ' :

“ઈમાન યહ હૈ કે અલ્લાહ ઓર ઉસકે રસૂલકો જિસ ચીઝસે ખૂશી હો, રાહત હો, ખંદાકો ભી ઉસસે ખૂશી ઓર રાહત હો ઓર જિસ ચીઝસે અલ્લાહ ઓર ઉસકે રસૂલકો ના-ગવારી ઓર તકલીફ હો, ખંદાકો ભી ઉસસે ના-ગવારી હો. અલ્લાહ ઓર રસૂલકો ના-ગવારી મઆસીસે ભી હોતી હૈ, લિહાઝા હમકો ભી મઆસીસે ના-ગવારી ઓર તકલીફ હોની ચાહિએ.”

ના-ગવારી : અણુગમો-સૂગ; મઆસી : ગુનાહિત કૃત્યો.

[હઝરત અબૂ હુરયરહ (રઠિ.) કહેતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)કા ધરશાહ હૈ : જિસને મેરી ઇતાઅત કી, ઉસને અલ્લાહકી ઇતાઅત કી ઓર જિસને મેરી નાફરમાની કી, ઉસને અલ્લાહકી નાફરમાની કી ઓર જિસને અમીરકી ઇતાઅત કી, ઉસને મેરી ઇતાઅત કી ઓર જિસને અમીરકી નાફરમાની કી, ઉસને મેરી નાફરમાની કી.] - ૫૫૨ (બુખારી-મુસ્લિમ)

હઝરત મુન્ને ઉમર (રઠિ.) ફરમાતે હૈં, હુઝૂરે અક્રમ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)કા ધરશાહ હૈ : મુસ્લિમ મદ્દ પર સુનના ઓર ઇતાઅત કરના ઝરૂરી હૈ, ઉન તમામ ગીઝામેં જિન્કો વહ પસંદ કરતા હો યા ના પસંદ કરતા હો. (બહર કૈફ ઇતાઅત હૈ) જમ તક કે ઉસકો કિસ્મી મઅસિયતકા હુકમ ન કિયા જાએ ઓર અગર મઅસિયતકા હુકમ હે દિયા ગયા તો ન સુનના ઉસકી ઝિમ્મેદારી ઓર ન ઇતાઅત. (બુખારી-મુસ્લિમ)

અમીરકી ઝિમ્મેદારી

ઇમારત નિહાયત અહમ મન્સબ હૈ. સારી જમાઅતકી હર કિસમકી ઝિમ્મેદારિયાં અમીરે જમાઅતકે ઝિમ્મે પળ જાતી હૈં. જમાઅતકી તન્ઝીમ, અવકાતકો સહીહ તૌર પર ગુઝારનેકા ઇંદતિમામ, ઉનકી હીની તરખિયતકા સહીહ નઝ્મ,

ઇમારત : અમીરપણું-નેતૃત્વ; મન્સબ : પદવી; તન્ઝીમ : સંગઠન-વ્યવસ્થા; ઇંદતિમામ : પ્રબંધ-બંદોબસ્ત;

કામકે લિહાજસે ઉનમેં કામકી તકસીમ ઓર રાહતો—
આરામકા લિહાજ. દીગર અરૂરી મશાગિલમેં ઉન્કી નિગહ-
દાશત, તકે લા યા'નીમેં ઉન્કી રહનુમાઇ.

હઅરત મવલાના મુહમ્મદ ઈલ્યાસ (રહ.) ફરમાતે હેં :

“બાહર નિકલનેકે અમાનામેં સિફ્ત અપને ખાસ
મશાગિલમેં ઇશિતગાલ રહે ઓર દૂસરે મશાગિલસે દૂર
રહા જાએ. તખલીફી ગશત, ઇલમ, ઝિકે, દીનકે લિએ ઘર
છોળકર નિકલનેવાલે અપને સાથી'યોકી ખુસુસન ઓર
અલ્લાહકી આમ મખલૂકકી ખિદમતકી મશક, તસ્હીહે નિયત
ઓર ઇખલાસ વ ઇહતિસાબકા ઇહતિમામ ઓર ઇહતિસાબે
નફ્સકે સાથ બાર બાર ઇસ ઇખલાસ વ ઇહતિસાબકી
તજવીહ, યા'ની ઇસ કામકે લિએ નિકલતે વક્ત લી યહ
તસવ્વુર કરના ઓર અપનાએ સફરમેં લી બાર બાર ઇસ
તસવ્વુરકો તાઝા કરતે રહના કે “હમારા યહ નિકલના સિફ્ત
અલ્લાહકે લિએ હૈ” ઓર ઉન આખિરતકી નેઅમતોંકે
લાલચમેં હૈ, જિન્કા વા'હા દીનકી નુસ્સતો-ખિદમત પર
ઓર ઇસ રાહકી તકલીફેં ઉઠાને પર ફરમાયા ગયા હૈ.
યા'ની બાર બાર ઇસ ધ્યાનકો દિલમેં જમાયા જાએ કે
અગર મેરા યહ નિકલના ખાલિસન્ મુખિલસન્ હો ગયા
ઓર અલ્લાહ તઆલાને ઉસકો કબૂલ ફરમા લિયા તો

મશાગિલ : પ્રવૃત્તિઓ; ઇશિતગાલ : મશગૂલી-પ્રવૃત્ત રહેલું;
તસ્હીહે નિયત : નિયતની સુધારણા; ઇહતિસાબે નફ્સ :
આત્મ નિરીક્ષણ; અપનાએ સફર : પ્રવાસ દરમિયાન;

અદ્વાઈ તઆલાકી તરફસે મુઝે વહ નેઅમતે' મિલેંગી,
જિન્કા વા'ઠા કુઆને પાક ઔર અહાદીસમે' ફરમાયા ગયા
હૈ ઔર વહ યહ યહ હોંગી.

બહર હાલ, અદ્વાઈકે ઉન વા'ઠાં પર ચકીન ઔર
ઉન્કી ઉમ્મીદકે ધ્યાનકે બાર બાર તાઝા કિયા જાએ ઔર
અપને સારે અમલકે ઇસી ચકીન ઔર ઇસી ધ્યાનસે ખાંધા
જાએ. બસ, ઇસીકા નામ ઇમાન ઔર ઇહતિસાબ હૈ ઔર
ચહી હમારે આ'માલકી રહ હૈ."

હઝરત મવલાના મુહમ્મદ ઇલ્યાસ (રહ.) ફરમાતે હૈ :

"હમારી ઇસ દીની ઠા'વતમે' કામ કરનેવાલે સબ
લોગોંકે યહ ખાત અચ્છી તરફ સમજા દેની ચાહિએ કે
તખલીગી જમાઅતોંકે નિકલનેકા મકસદ ફસરોંકે પહુંચાના
ઔર બનાના હી નહીં હૈ, બલકે ઇસકે ઝરીએસે અપની
ઇસ્લાહ ઔર અપની તાલીમો-તરબિયત અસ્લ મકસૂદ હૈ."

ફરમાયા : ફસરોંકે દીનકી ઠા'વત ઔર તરગીબ સિરી
ઇખાદત હૈ, મગર આમ લોગ ઇસકે ઇખાદત નહીં સમજતે.
લિહાઝા નિકલનેકે ઝમાનેમે' હર ઇખાદતકા ઇહતિમામ
કરના મકસૂદ બનાયા જાએ ઔર ઇદમો-ઝિકંકી મશગૂલિયતકે
સાથ ગરતકે ઝરીએ ઠા'વતે દીનકા કામ મુકમ્મલ કિયા જાએ.

ફરમાયા : અસ્લ તો ચહી હૈ કે રઝાએ ઇલાહી ઔર
અજરે ઉખરવીકે લિએ હી દીની કામ કિયા જાએ, લેકિન

સિરી : ગુપ્ત-અગોચર;

તરંગીખમે હરખે મોકા વ મહલ દુ-યાવી ખરકાતકા લી ઝિક્ક
કરના ચાહિએ.

અમીરકે અવસાફ

હઝરત ઉમર (રહિયદ્વાહુ તઆલા અ-હુ)સે કિસીને
કરયાફત કિયા : અમીરકે અવસાફ કયા હૈ ? આપને
કરશાદ કરમાયા :

- (૧) અમીર સખાવત કરતા હો ખગેર ઇસ્રાફકે,
- (૨) નરમી કરતા હો ખગેર ઝુઅફકે.
- (૩) જમા કરતા હો ખગેર ખુખલકે.

હઝરત મવલાના મુહમ્મદ ઇદ્યાસ (રહ.) ફરમાતે હૈ :

“તખલીખમે કામ કરનેવાલોકો અપને કલખમે વુસ્અત
પેદા કરના ચાહિએ, જો અદ્વાહ તઆલાકી વુસ્અતે રહમત
પર નઝર કરકે પેદા હોગી. ઇસકે બાદ તરતીખકા ઇહ્તિમામ
કરના ચાહિએ.

ઇસ દીની દા'વતકે સિલસિલેમે હર તખકાકે મુસલ-
માનોસે મિલના ઔર ઉન સખકો ઇસ તરફ લાનેકી કોશિશ
કરના ઝરૂરી હૈ.

હરખે મોકા વ મહલ : પ્રસંગ-અનુસાર; અવસાફ :
વિશિષ્ટતાઓ-સફુલ્લો; ઇસ્રાફ : કુઝૂલખર્ચી-દુર્વ્યય;
ઝુઅફ : કમઝોરી-અશક્તિ-લાચારી; તખકા : વર્ગ-જૂઠ;

તુમહારા કામ યહ હૈ કે સબસે ઉમ્મીદાંકે મુન્કતિઅ કરતે હૂએ, સિર્ફ અહ્લાહ તઆલાકે અજ પર યકીનો-એ'તિમાહ રખતે હૂએ તઝલુલસે મુઅમિનીનકી ખિદમત કરે. હુસીસે અખિદયત (ખંદગી)કી તકમીલ વ તઝયીન હોગી."

ઇમારત ચૂંકે એક ખાસ કિસમકી બજાઈ હૈ. ઇસકે મુતઅદ્દિક રસૂલુલ્લાહ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)કા હરશાહ હૈ :

"સચ્ચિદુલ કવ્મિ ખાદિમુદુમ : કૌમકા બજા ઉન્કા ખાદિમ હોતા હૈ."

અસીરે જમાઅત—જમાઅતકે અવકાતકા અર્થઅ હોનેકા મુહાફિઝ વ નિગહબાન બનકર અપની ઇમારત વ કિયાહતસે આખિરતકે અબ્દો—સવાબકો બજાતા રહે ઓર જમાઅતકે તાલીમી હલકોં ઓર મુઅકરહકી મજલિસોં, તજવીહે કુર્આનકી તાલીમોં ઓર આદાબે તખલીગકે ઉસૂલકે યાદ કરને, નમાઝ ઓર દુઆઓંકે ચાદ કરને—કરાનેમેં મસ્રૂફ રખણે. ઉન્કી ઝરૂરિયાતકે લિએ વક્ત દેનેમેં સખ્તી ન બરતે ઓર અપને સાથીયોંસે ખિદમત ઉત્તલ વુસ્અ ન લે ઓર હર કામમેં પેહલે મશવરા કર લે.

તઝલુલ : નમ્રતા; તઝયીન : સુશોભન શંગાર—સજ્જા;
આઈઅિ હોના : વ્યર્થ જલુ; ઇમારત વ કિયાહત : નેતૃત્વ;
ઉત્તલ વુસ્અ : થયાશક્તિ;

મરવરા કરના

હઝરત મવલાના મુહમ્મદ ઇલ્યાસ સા. (રહ.) ફરમાતે હૈ :

“હમારે ઇસ કામમે' ઇખલાસ ઓર સિદ્ક દિલીકે સાથ ઇજતિમાઈયત ઓર “શૂરા બયનહુમ” (યા'ની મિલ-જુલ કર બાહમી મરવરાસે કામ કરને)કી બળી અફરત હૈ.”

- [હઝરત અબૂ દુરયરહ (રહ.) ફરમાતે હૈ, હુઝૂરે અકરમ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ઇરશાદ ફરમાયા હૈ : જબ તુમહારે અમીર તુમહારે બેહતર લોગ હોં ઓર તુમહારે માલદાર લોગ તુમહારે સખી લોગ હોં ઓર તુમહારે કામ આપસમે' મરવરાસે તય હુવા કરે' (ઉસ વક્ત તક) ઝમીનકી અહિરી સતહ તુમહારે (આબાદ રહનેકે) લિએ બેહતર હૈ ઉસકે બાતિની હિસ્સેસે, ઓર જબ તુમહારે અમીર તુમહારે બુરે લોગ હોં ઓર તુમહારે માલદાર બખીલ લોગ હોં ઓર તુમહારે કામ તુમહારી બીવીયોંકે ઉપર (ઉન્કી મરઝીસે) હોં તો ઝમીનકા બાતિની હિસ્સા તુમહારે લિએ ઉસકે અહિરી હિસ્સેસે બેહતર હૈ (યા'ની મર જના).]

હઝરત મવલાના મુહમ્મદ ઇલ્યાસ (રહ.)ને મરવરાકી તાકીદ કરતે હૂએ ઇરશાદ ફરમાયા :

ઇજતિમાઈયત : સામુહિકતા; સતહ : પટ-સ્તર-ભૂતલ-ધરાતલ; બાતિની : બીતરનું;

“મશવરા બળી ચીઝ હૈ. અદ્લાહ તઆલાકા વા’દા હૈ કે જબ તુમ અદ્લાહ પર એ’તિમાદ કરકે બેઠાગે તો ઉઠનેસે પેહલે તુમકો રુશ્દકી તવફીક મિલ જાએગી.”

અમીરે જમાઅતકે લિએ ઝડરી હૈ કે તમામ સાથીયોંકો ઇકઠ્ઠા કરકે જિસ અમ્રમે મશવરા મતલૂબ હો, સબકી રાય તલબ કરે ઔર ઉસ વક્તકે હાલકે મુનાસિબ ચહ દુઆ પઞહે :

اللَّهُمَّ اهِنَا مَرَاتِدَ أُمُورِنَا وَاعِزَّنَا مِنْ شُرُورِ
أَنفُسِنَا -

અદ્લાહુમ્મ અહિદમ્ના મરાશિ-દ ઉમૂરિના વ અઇઝના મિન શુરૂર અન્કુસિના.

ઔર મશવરામે જો ફેસ્લા ફિલમે આવે અદ્લાહકી તરફસે, સાથીયોંકો સુના દે. તમામ સાથી ઉસ પર અમલ કરે—અપની આતી રાયકે મુવાફિક હો યા મુખાલિફ.

જબ સાથીયોંસે રાય તલબ કી જાએ તો હર એક ચહ દુઆ પઞહકર ઈજ્લાસકે સાથ રાય દે ઔર અપને ફિલમે ચહ તય કર લે કે ચહ મેરી રાય હૈ, અમલ અમીરકે ફેસ્લે પર કરૂંગા.

એ’તિમાદ : વિશ્વાસ; રુશ્દ : સન્માર્ગ;

તજરુખા

જમાઅતોંકે સાથ સફર કરનેકી સઆદત અદ્દાહ પાકને નસીબ ફરમાઇ તો બસા અવકાત દેખા હૈ કે જબ મશવરા હોતા હૈ ઔર હર સાથીસે રાય લી જાતી હૈ તો બાઝ સાથી ઐસી બાતેં કેહ દેતે હૈં જો ઉસૂલે મશવરાકે ખિલકુલ ખિલાફ હોતી હૈં. મખલન—

“લાઇ, જો સબકી રાય હૈ, હમ કયા ઉસકે ખિલાફ હૈં ? જૈસે સબ કરેંગે મેં લી કર લૂંગા. ઇસમેં મશવરાકી કયા બાત હૈ. જબ કામ કરના હી હૈ તો ઉસકા મશવરા કયા ?”

“હમ કિસ લાઇક હૈં ? મશવરા તો બજે લોગોસે લો.”

“જબ હમારી માનતે હી નહીં તો ઐસે મશવરાસે કયા ફાઇદા ? હમ તો નયે નયે હૈં, પુરાનોસે મશવરા લો.”

“હમ તો મૌલવી નહીં હૈં, મશવરા મૌલવીયોસે લો.”

ગર્જ કે ઇસ કિસમકે જુમ્લે અબાનસે નિકલતે હૈં, જિનસે કુછ ફાઇદા ન અપની આતકો હોતા હૈ, ન દૂસરોંકો નફા પહુંચતા હૈ. અગર ઇસ કિસમકી બાતેં સાદગીસે કેહ દી જાએ તો કાખિલે ખરદાશત હૈં ઔર અગર ઉસકી નવઇયતકી વજહ દૂસરી હો તો એક કિસમકી તફરીકકા

નવઇયત : પ્રકાર, દશા, સ્થિતિ; તફરીક : વિખવાદ—
ફાટકૂટ—લેઢલાવ.

ઇઝહાર મા'લૂમ હોતા હૈ, જિસકી સફાઈ ખડુત જલ્દ કર
 દેના ઝડૂરી હૈ.

મશવરા દેનેવાલોંકો ઇસ ખાતકા ખાસ તૌર પર ખ્યાલ
 રખના ચાહિએ કે દૂસરે સાથીકી રાયકી તરદીદ યા ગલત
 બતાકર અપની રાયકો મનવાના મુનાસિખ નહીં. અગર
 ખૂદકો કોઇ મા'ફૂલ રાય સમજમેં ન આઇ હો તો દૂસરે
 સાથીકી રાયકી તાઇદ કર સકતે હૈ.

મશવરાકા મકસદ ઇજતિમાઈયત વ ઇત્તિહાદ પેદા કર
 લેના હૈ, જો ઇજતિમાઈ અમલકે લિએ ઝડૂરી હૈ. એક
 મરતબા રસૂલુલ્લાહ (સલ્લુલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને હઝરત
 અલી (કર્મદલ્લાહુ વજ્હલ્હુ) ઔર હઝરત મઆઝ ઇબ્ને
 જબલ (રદિ.)કો યમનકી તરફ લેજા ઔર યહ નસીહત
 ફરમાઈ :

“યસ્સિરા વલા તુઅસ્સિરા, ખરિશરા વલા તુનફ્ફિરા,
 ઇજતમિઆ વલા તખ્તલિકા.” (મિશકાત)

તજુ'મા : આસાની (નરમી) કરના, સખ્તી ન કરના.
 ખૂશખબરી સુનાના, નફરત ન દિલાના. મિલજુલ કર રહના,
 આપસમેં ઇખ્તલાફ ન કરના.

નીઝ, મશવરામેં સાથીયોંકા લિહાઝ રખના ઝડૂરી હૈ.
 એક સાથીકો અમીરે મશવરા મુતઅવ્યન કરના મુનાસિખ

મા'ફૂલ : ખુદિમાન્ય; તાઇદ : સમર્થન.

હૈ. અગર મશવરા દેનેકે બાદ અમીર કિસી સાથીકી રાય પર અમલ ન કરે તો ઉસકો નારાજ ન હોના ચાહિએ. અગર મશવરેકે બાદ કામમે' કોઈ ખરાબી પેઠા હો જાએ તો કોઈ ચહ ન કહે કે હમ તો પેહલે હી ચહ કેહ રહે थे. અગર હમારી ખાત માન લી જાતી તો ચહ હોતા ઔર ચહ ન હોતા. મજલિસે મશવરા ઔર હર મજલિસકે ખતમ પર ચહ દુઆ પઞહે :

سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ أَسْتَغْفِرُكَ وَأَتُوبُ إِلَيْكَ -

સુબહાનકલ્લાહુમ્મ વ બિહમ્દિ-ક અશહદુ અંદલા ઇલા-હ ઇલ્લા અન્ત અસ્તાઝ્કરુ-ક વ અતૂબુ ઇલાયક.

મા'મૂરીનકે ફરાઇઝ

મા'મૂરીનકી ઝિમ્મેદારી ચહ હૈ કે અમીરકા ઇહતિરામ ઔર ઉસકી ઇઝત કરે, ઉસકી ઇતાઅત ઔર અપને વક્તકી કદર કરે. ઇસકે સુતઅલિલક હઝરત મવલાના મુહમ્મદ ઇલ્યાસ સા. (રહ.)ને ફરમાયા :

“વક્ત ચલતી હૂઇ એક રેલ હૈ. ઘંટે, મિનટ ઔર લમ્હે ગોયા ઉસકે ડિખે હૈ ઔર હમારે મશાગિલ ઉસકી સવારિયાં હૈ. જબ હમારે દુન્યાવી ઔર માદી ઝલીલ

મશાગિલને હમારી જિંદગીકી રેલકે ધન ડિખોં પર ઐસા કબજા કર લિયા હૈ કે વહ આખિરતકે શરીફ મશાગિલકો આને હી નહીં દેતે—હમારા કામ યહ હૈ કે અઝીમતસે કામ લેં ઔર ધન ઝલીલ ઔર દુની (કમીના) મશાગિલકી જગા ઉન શરીફ વ આ'લા મશાગિલ (યા'ની આ'માલે સાલિહા)કો કાખિઝ બના દેં, જે અલ્લાહકો રાઝી કરનેવાલે ઔર હમારી આખિરતકો બનાનેવાલે હૈં.”

સબ સાથી અમીરકી ખિદમત કરેં ઔર આપસમેં એક દૂસરેકી ખિદમત કરેં. બહર હાલ, અમીરકો અપના રહેનુમા ઔર મુઅલ્લિમ સમઝકર ઉસકી ઇતાઅત વ ફરમાં-બરહારી કરેં.

અલ્લાહકે રાસ્તેમેં નિકલકર ધન ચાર કામોંકો કરના હૈ

(૧) દાવતે દીન, (૨) તાલીમે દીન, (૩) ઝિક્રે ખુદા, (૪) નમાઝ.

મુન્દરજએ ઝૈલ કામોંમેં વક્ત કમ લગાના ચાહિએ :

(૧) ખાને-પીનેમેં, (૨) સોનેમેં, (૩) ખાતેં કરનેમેં, (૪) પેશાબ-પાખાના કરનેમેં.

મુન્દરજએ ઝૈલ : નીચે ટાંકેલું;

મુન્દરજએ જૈલ ચાર કામેંકી મશક કરની હૈ :

(૧) અપની ખિદમત, (૨) અમીરકી ખિદમત, (૩) સાથીયોંકી ખિદમત, (૪) મખલૂકે ખુદાકી ખિદમત.

મુન્દરજએ જૈલ ચાર કામેંસે બિલકુલ ખચના હૈ :

(૧) ઇશરાફ, (૨) સવાલ, (૩) ઇસ્રાફ, (૪) બેઇજાઝત ઇસ્તિઅમાલ.

(૧) ઇશરાફ : દિલમેં યહ ખ્યાલ ન આને પાએ કે કોઈ આદમી હમારા કિસી કિસમકા ઇકરામ ચા એ'આઝ કરે.

(૨) સવાલ : અપની અરિયાતકે પૂરા કરનેકે લિએ માલ ચા ખુદની અશ્યાઅ્ ઔર ઇસ્તિઅમાલકી ચીઝેકો (કિસીસે) તલબ ન કરે, અરતકો દબા દે ઔર ઉસ પર કામૂ પાનેકી કેશિશ કરે.

(૩) ઇસ્રાફ : અરતસે ઝિયાદા ખર્ચ ન કરે.

(૪) બેઇજાઝત ઇસ્તિઅમાલ : અપની ચીઝકે સિવા હસરોંકી કિસી ચીઝકો બિલા ઇજાઝત ઇસ્તિઅમાલ ન કરે.

દો-દોકી બેડી

પેદલ સફર કરના હો યા રેલકા સફર હો તો દો-દો આદમીયોંકી બેળી (બેડી) બના દી જાએ ઔર આપસમેં

ખુદની અશ્યાઅ્ : ખાદ્યપદાર્થો,

કલિમ-એ-તયિખહકી તરહીહ, ઉસકા તબુમા, મફહૂમ
 ઓર મતાલિખ યાદ કરેં. ઇસકે અલાવા નમાઝ, કુઆને
 પાકકી સૂરતેં, અતહિરયાત, હુઆએ કુનૂત, ફરૂશ શરીફ ખૂદ
 યાદ કરેં ઓર ફસરૌંકો યાદ કરાએં. ઇસકે અલાવા હર
 મોકા વ મહલકી મસ્નૂન હુઆએં ચાદ કરેં યા યાદ કરાએં
 ઓર “તકે લા યા’ની”કા ઇહતિમામ કરેં.

હુઝૂરે અકરમ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)કો કિસીને
 એદાને જિહાદમેં શહીદ હોનેવાલે અપને એક સાથીકી
 ઇતિલાઅ લી. ફસરે સાથીયોને જન્નતકી ખશારત દે દી તો
 હુઝૂર (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ઇરશાદ ફરમાયા :
 (અંજમકી કયા ખબર ?) લા યા’ની કોઈ ખાત ન કહી જાએ.

રેલગાડી યા મોટરકા સફર

રેલગાડી યા મોટરખસકા સફર કરના હો તો પેહલે
 ઇહતિયાતસે કિરાયા એક જગા ઇકકુ કર લેં ઓર જહાં
 જાના હો વહાંકા કિરાયા પેહલે મા’લૂમ કર લેં. ફિર પૂરી
 તરહ જિન કર રૂપે (રૂપિયા) દે ઓર ટિકટ દેનેવાલેકે
 સામને વાપિસ-શુદ્ધ રકમકા હિસાબ કર લેં. જહલી કરનેસે
 ખાઝ વક્ત નુકસાન હો જાતા હૈ. કિસી અજનબી શખસકે
 ઝરીએ હરગિઝ ટિકટ ન ખરીદેં. જખ ટિકટ મિલ જાએં
 તો હર એક સાથીકો ઉસકા ટિકટ દે દેં ઓર એક હી
 જગા બેઠનેકી કેશિશ કરેં. અગર સહૂલતસે જગા મિલ
 જાએ તો બેહતરી ઇસીમેં હૈ. એક જગા બેઠનેમેં નમાઝ,
 હુઆએં વગયરહ યાદ કરને—કરાનેમેં આસાની હોગી.

જખ સવારીમેં બેઠે જાએં તો તીન (૩) બાર અલ્હમ્દુલિલાહ ઓર તીન (૩) બાર અલ્લાહુ અકબર કહેં ઓર ખૂશ હોં કે અલ્લાહ તઆલાને મુનાસિબ જગા બિઠા દિયા. જખ સવારી ચલને લગે તો યહ દુઆ પઞહેં :

سُبْحَانَ الَّذِي سَخَّرَ لَنَا هَذَا وَمَا كُنَّا لِمُقَرَّنِينَ وَإِنَّا إِلَى رَبِّنَا لَمُنْقَلِبُونَ -

સુબહાનલ્લાહી સખખ-૨ લના હાઝા વમા કુન્ના લહૂ મુફરિની-ન વ ઇન્ના ઇલા રખખના લમુન્કલિખૂન.

તજુમા : “અલ્લાહકી આત પાક હૈ, જિસને ઇસ સવારીકો હમારે લિએ હમારા તાબેદાર બના દિયા ઓર હમ ઉસકો કાખૂમેં કર લેનેકે કાબિલ ન થે ઓર બેશક હમ અપને રખકી તરફ યકીનન્ લોટનેવાલે હૈ.”

ઇસકે બાદ યહ પઞહેં :

سُبْحَانَكَ إِنِّي ظَلَمْتُ نَفْسِي فَاغْفِرْ لِي فَإِنَّهُ لَا يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلَّا أَنْتَ -

સુબહાન-ક ઇન્ની અલમ્તુ નફ્સી ફગિફર લી, ફઇન્નહૂ લા યગિફરુઝ્ ઝુનૂ-બ ઇલ્લા અન્ત.¹

તજુમા : ¹તેરી આત પાક હૈ, બેશક મેંને અપને ઉપર બહુન ગુનાહ કિયા હૈ, પસ તૂ મુઝે બખ્શ દે. બેશક, તેરે સિવા ઓર કોઈ ગુનાહ નહીં બખ્શ સકતા.

અગર સવારી, ગાડી થા મોટરમેં એક જગા ઈકઠું બેઠના મુયસ્સર આ જાએ તો તાલીમ, મુઆકરહ કરે. ઉસૂલે તખલીગમેં છ : (૬) ખાતે ખૂબ ઝહન-નશીન કરાએં થા ફાઇલે ઝિક, ફાઇલે નમાઝ, ફાઇલે તખલીગ, ફાઇલે સહકાત, હિકાયાતે સહાબા વગયરહકી તાલીમ મોઠા વ મહલકા લિહાઝ કરતે હૂએ મુનાસિબ આવાઝસે જારી રખે. હસરોંકે આરામો-રાહતકા ખ્યાલ રખના લી ઝરૂરી હે. સાથ હી અપને સાથીયોંકી ઝરૂરતોંકા લિહાઝ રહે.

રેલગાડીમેં નમાઝ

રેલકે સફરમેં અગર નમાઝકા વક્ત આ જાએ તો ઈસ્ટેશનકે નલોંસે પાની લેકર થા ગાડીમેં ગુસલખાનેકે નલોંકે પાનીસે વુઝૂ કર લે. હસરે મુસાફિરોંકો ફિક્કત ન હોને પાએ. થહ ખાત પહલેસે માલૂમ કર લે કે ગાડી કિસ ઈસ્ટેશન પર ઝિયાદા ઠેરેગી. જિસ ઈસ્ટેશન પર ગાડી હસ મિનટ ઠેરતી હો, વહાં નમાઝે ખા-જમાઅત પહલેનેકે લિએ સબ તૈયારી કર લે. ગાડીકે રુકતે હી એક સાથી મુનાસિબ આવાઝસે અઝાન કેહ દે ઔર કિબ્લાકા સહીહ રુખ મા'લૂમ કરકે તકબીર કેહ કર નમાઝ શુરૂઆ કર દે. રકઅતોં લમ્બી લમ્બી ન કરે. મુખતસર સૂરતોં પઞહે. સિજદા-કા'દા દરમિયાની દરબાકા કરે. ઈમામ ઐસે શખ્સકો બનાએ જો સફર ઔર નમાઝે કરર વગયરહ નમાઝકે મસાઇલસે વાકિફ હો. અગર શરઈ મસાફત કરર નમાઝ

પગલનેકી ઇજાત દે તો નમાઝે કરર પગલે, વરના પૂરી નમાઝ પગલે.

અગર યહ અંદેશા હો કે ગાડી ઇતની દેર ન ઠેરેગી કે જમાઅત ઇસ્ટેશન પર કી જા સકે તો ગાડીકે અંદર જગા બના કર, અગરે દો-દો યા ત્રીન ત્રીન મિલ કર પગલ સકે, જમાઅત કર લે. કિબ્લા-રુખ હોના ઝરૂરી હૈ ઓર ફર્જ, વાજિબ નમાઝે (વિત્રે ઇશા) રેલમે ખળે હો કર પગલના ઝરૂરી હૈ. પાક કપડા બિછા કર નમાઝ અઠા કરે. નવાફિલ અપની અપની જગા પર બેઠ કર યા ખળે હો કર અઠા કર લે.

અગર પાની ગાડીમે ખતમ હો ચુકા હો ઓર નમાઝકા વક્ત ખતમ હો રહા હૈ તો તયમ્મુમ કર લે, નમાઝ ન છોળ દે. ગાડીકી દીવારે પર જો ગઢો-ગુબાર હોતા હૈ વહ પાક હૈ, ઉસ પર તયમ્મુમ કર લે.

અગર શુસલકી હાજત હો જાએ તો રેલગાડીકે શુસલખાનેમે શુસલ કર લે. રેલગાડીમે સુન્નતોંકો અઠા કરના ઓર નવાફિલ પગલના આસાન હો તો ઝરૂર પગલ લે. દ્સરી સવારિયોંકો તકલીફ ન હો. ચલતી ગાડીમે ખિડકીકે પાસ ખડે હોકર યા ગાડીકા દરવાઝા ખોલકર દરવાઝામે બેઠકર વુજૂ કરના નામુનાસિબ હૈ પાન ખાનેવાલે હંઝરાત ખિડકીસે બાહર મુંહ નિકાલ કર ખા'અ વક્ત ઇસ તરહ થૂંકતે હૈ કે દ્સરી સવારિયોંકોં તકલીફ હોતી હૈ.

મોટરસે સફર

મોટરસે સફર કરનેકે અવકાતમેં નમાઝકા ઇહતિમામ ઇસ તરહ કિયા જાએ કે ખસ ઇસ્ટેન્ડ પર મોટર હાર્થવરસે કેહ કર નમાઝ પઞહનેકી તદબીર કરે. અગર પેહલેસે વુઝૂ કર રખા હો તો આસાની હોતી હૈ, બરના ગફલતમેં નમાઝકે કઝા હોનેકા ખતરા હૈ. અગર ખસ ઇસ્ટેન્ડ પર ઉતર કર નમાઝ ન પઞહ સકે તો કિખલા-રૂ ખેઠકર નમાઝ પઞહ લે. અગર કિખલા બઢલ ગયા તો નમાઝ ફાસિદ હો જાએગી.

પેદલ જમાઅત

ઇસ દીની જદો-જહદ ઔર અપને નફસકી ઇસ્લાહ વ તરબિયતકે લિએ સફર કરના બખા બા-ખરકત હૈ. ઇસ ઇતિખાએ રસૂલમેં રસૂલે અકરમ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)કી મુશાખહત પાઈ જાતી હૈ. કયા અજબ હૈ કે અલ્લાહ તઆલા અપને રસૂલ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)કા ઇતિખાઅ કરનેકે સિલામેં નજાતકા ઝરીઆ અતા ફરમા હે.

ઇસ સફરમેં બી દો-દો આઠમિયોંકી જોડી બના દી જાએ, તાકે જાનનેવાલા ઉસકો સિખાતા હુવા ઔર યાદ કરાતા હુવા ચલે, જો નહીં જાનતા.

અમીર અપને સાથીયોંકે ઇસ તરહ તરતીબ દે કે

મુશાખહત : અનુરૂપતા-મળતાપણું;

જવાન સાથીયોંકો કમજોર સાથીયોંકી ખિદમતકા મોકા મુયસ્સર આ જાએ.

ખસ્તીમેં દાખલા

આપને અગર અપના સફર રેલગાડી યા મોટરસે ખતમ ક્રિયા હૈ તો સવારીસે ઉતરકર અપને અપને સામાનકો જાંચ લીજીએ. ઇસકે બાદ ખસ્તીમેં દાખલાકી તૈયારી કીજીએ. ખસ્તીમેં દાખલાસે પેહલે દુઆકા પઞ્ડના હૈ. ફસરે, ઉસ કામકી ફિકરકો તાજા કર લેના હૈ, જિસ મકસદ યા ઇરાદાકે લિએ યહ સફર ક્રિયા ગયા હૈ. ઔર કામકી અહમિયતકો ક્રિયામસે પેહલે સમજ લેના ચાહિએ.

ઇસ તરહ જમાઅત બનાકર નિકલનેકા મકસદ યહ હૈ કે રસૂલુદ્દાહ (સલ્લુદ્દાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)કી પાકીઆ ખિદગીમેં યહ ખાત નુમાયાં નજર આતી હૈ કે આપને લોગોંકો અદ્દાહ તઆલાકી ખંદગીકી તરફ ખુલાયા ઔર આપને અદ્દાહકા બરગુઝીદહ ઔર મુબારક ખંદા બનનેકી હમેશા જદોજહદ ફરમાઈ. આપને જિસ કામકે લિએ સબસે ઝિયાદા મેહનત કી ઔર તકલીફેં લી બરદાશત કીં વહ કામ કલિમાકા ફેલાના થા. યા'ની ખંદોંકો ખુદાકી ખંદગીકે લિએ તૈયાર કરના ઔર ઉસકી (અદ્દાહકી) રાહ પર લગાના. બસ યહી દીનકી નુસ્રતો-મદદ હૈ. હમ લી હુઝૂર (સલ્લુદ્દાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)કે ઇતિબાઅમેં અદ્દાહ તઆલાકી પૂરી પૂરી ખંદગી કરેંગે ઔર ઉસકે દીનકી નુસ્રતો-ખિદમતકે લિએ ફસરેં તક યહી પયગામ

પહુંઆએંગે ઔર મુસલમાનોંકે જિસ તખ્કાકા જો હક અદ્લાહ તઆલાને રખ્યા હૈ, ઉસકો અદા કરકે અદ્લાહ તઆલાકી રખા હાસિલ કરનેકી કોશિશ કરેંગે.

મુસલમાનોંકે ત્રીન તખ્કે હૈ :

(૧) મુસ્લિમ ગુરખા (૨) અહલે વકાર (૩) ઉલમા વ મશાઈખ.

ગુરખા કૌમકા હક રહમ વ ખિદમત હૈ ઔર અહલે વકાર વ વજાહતકા હક તવકીર હૈ ઔર ઉલમાકા હક તાઝીમ હૈ. ઇન્કા હક અદા હો જાએ ઔર હમકો અદ્લાહ તઆલાકી ખંદગી ઔર રસૂલે અકરમ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)કા ઇત્તિખાઅ કરના આ જાએ.

સફરકે ઇસ મકસદકે મુઆકરહકે બાદ ખસ્તીમેં હાખલાકી ચહ હુઆ પહો :

اللَّهُمَّ إِنَّا نَسْأَلُكَ خَيْرَهَا وَخَيْرَ مَا فِيهَا وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ

(حسن حسين)

شَرِّهَا وَشَرِّ مَا فِيهَا -

અદ્લાહુમ્મ ઇન્તા નરઅહુ-ક ખયરહા વ ખયર મા ફીહા વ અઊઝુ બિ-ક મિન શરિહા વ શરિ મા ફીહા.

અહલે વકાર વ વજાહત : વિનથી અને પ્રભાવશાળી લોકો;
તવકીર : પ્રતિષ્ઠા જાળવવી; તાઝીમ : માન-સન્માન;

તજુમા : અય અલ્લાહ ! હમ સવાલ કરતે હૈં ઈસ બસ્તીકી લલાઈકા ઓર ઉસ લલાઈકા જો ઈસ બસ્તીમેં હૈં ઓર પનાહ ચાહતે હૈં ઈસકી ખુરાઈસે ઓર ઉસ ખુરાઈસે જો ઈસ બસ્તીમેં હૈં.

જબ બસ્તીકે અંદર ઘણિલ હોને લગે તો તીન મરતબા કહે :

اللَّهُمَّ بَارِكْ لَنَا فِيهَا -

અલ્લાહુમ્મ બારિક લના ફીહા.

તજુમા : અય અલ્લાહ ! ઈસ (બસ્તી)મેં હમેં ખરકત હૈં.

ઈસકે બાદ યહ દુઆ પઞહે :

اللَّهُمَّ ارْزُقْنَا جَنَاهَا وَحَبِّبْنَا إِلَى أَهْلِهَا وَحَبِّبْ

صَالِحِي أَهْلِهَا إِلَيْنَا - (મ્મિન હમિન)

અલ્લાહુમ્મ અરુફના જનાહા વ હબિબના ઇલા અહલિહા વ હબિબ અસાલિહી અહલિહા ઇલયના.

તજુમા : અય અલ્લાહ ! ઈસ બસ્તીકે ફલ નસીબ ફરમા ઓર યહાંકે રહનેવાલે લોગોંકે દિલોંમેં હમારી મુહબ્બત ડાલ દે ઓર યહાંકે નેક લોગોંકી મુહબ્બત હમારે દિલોંમેં ડાલ દે.

ખસ્તીમે નજરે નીચી કિએ હૂએ વકાર સાથ સખ સાથી ઢાખિલ હો. રાસ્તામે જો મિલે, સલામસે ઇજ્તિહા કરે. કોઇ એક સાથી સલામ કરે ઔર કિસીસે મસ્જિદકા રાસ્તા યા મસ્જિદ ઢરયાફત કર લે.

જખ મસ્જિદમે ઢાખિલ હોં તો પેહલે હાથા પેર મસ્જિદમે રખએ ઔર હુરફ શરીફકે બાદ યહ દુઆ પઞહે :

اللَّهُمَّ افْتَحْ لِي أَبْوَابَ رَحْمَتِكَ

અલ્લાહુમ્મફતહ લી અબ્વા-ખ રહમિતકે

(અય અલ્લાહ ! મેરે હિએ અપની રહમતકે ઢરવાએ ખોલ દે.)

ઇસકે સાથ હી નફલી એ'તેકાફી લી હિલમે નિયત કર લે ઔર ઝુબાનસે યહ અલ્લાઝ કેહ લે :

تَوَيْتُ سُنَّةَ الْإِعْكَافِ

નવસ્તુ સુન્નતલ ઇઅતિકાફ

(મે'ને સુન્નત એ'તિકાફી નિયત કી.)

તો જખ તક મસ્જિદમે કિયામ રહેગા, એ'તિકાફી ઇમાદતકા સવાબ મિલતા રહેગા.

અગર વુઝૂ ન હો તો વુઝૂ કર લે ઔર અગર વકતે

મકરૂંડ ન હો તો હો રકઅત નમાઝ : તહિય્યતુલ મસ્જિદ
(મસ્જિદમેં આનેકા શુક) અદા કર લેં.

રસૂલુલ્લાહ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ફરમાયા :
મસ્જિદમેં ન બેઠે, જખ તક હો રકઅત નમાઝ અદા ન કર લે.

અગર મોકા હો તો હો રકઅત નમાઝ તહિય્યતુલ
વુજૂ લી પળે લે. ઇસકા બહુત બખા સવાબ હૈ.

— [રસૂલુલ્લાહ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ) જખ મે'રાજમેં
આસમાનો પર તશરીફ લે ગએ ઔર જન્નતકી સેર કી તો
દેખા કે આગે આગે હઝરત ખિલાલ (રદિ.)કી જૂતિયોંકી
આવાઝ આ રહી હૈ. વાપસીમેં સુખડકો આપને હઝરત
ખિલાલ (રદિ.)સે ફરયાફત ફરમાયા : ખિલાલ, તૂ કયા
અમલ કરતા હૈ ? કયૂં કે મે'ને તુમહે જન્નતમેં અપને
આગે આગે દેખા હૈ. હઝરત ખિલાલ (રદિ.)ને ફરમાયા :
યા રસૂલલ્લાહ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ) ! જખ મેં
વુજૂ કરતા હૂં તો હો રકઅત નફલ નમાઝ અદા કર લેતા
હૂં. ફરમાયા : હાં, યહ ફરજ ઉસીકી બરકતસે મિલા હૈ.]

જખ મસ્જિદસે બાહર નિકલનેકા મો'કા હો તો
બાયાં પેર પેહલે બાહર નિકાલે ઔર યહ દુઆ પળે :

اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ مِنْ فَضْلِكَ -

અલ્લાહુમ્મ ઇન્ની અસ્અલુ-ક મિન ફૂલ્લિકલ અઝીમ.

(અચ અલ્લાહ ! મેં તેરી અઝીમુશ્શાન મહરબાની ચાહતા હૂં.)

મશવરા

મસ્જિદમેં આનેકે બાદ ઔર નવાફિલસે શરિફ હોનેકે બાદ મુન્દરજાએ ઝૈલ ઉમૂરકે મુતઅલ્લિક મશવરા કર લિયા જાએ :

(૧) દા'વતે દીન, (૨) તા'લીમે દીન, (૩) ઝિક્રે ઇલાહી, (૪) નમાઝ.

યા'ની (૧) ખુસૂસી વ ઉમૂમી ગરત, (૨) તા'લીમી હલકેકા કિયામ, (૩) તરબીહાતકા ઇહતિમામ, (૪) નમાઝે તહેજુદ, ઇશરાક, ચાશત, અવાબીન.

ઇસકે સાથ હી અપને ખાનેકે અવકાત ઔર ખાના પકા લેનેકી તરતીબ ઔર નઝમ ઇસકા હરગિઝ ઇન્તિઝાર ન કિયા જાએ કે કોઈ હમકો અપના મહેમાન બના લે ઔર હમારી દાવત કરે. ઇસ પર કાબૂ રખનેકે ખ્યાલસે કમ અઝ કમ હો-તીન વક્તકે લિએ આટા, દાલ, નમક, મિર્ચ ઔર ઝરૂરી ખરતન અપને સાથ રખ લેં.

સાથીયોંકે આરામો-રાહતકા સહીહ નઝમ કાર્ષમ કિયા જાએ આર ભૂક, નીંદ, થકન વગયરહ ઝરૂરિયાતકે.

નઝમ : વ્યવસ્થા

પૂરી કરનેકી તદબીર ઇખ્તિયાર કી જાએ ઔર નજમ કાઇમ કિયા જાએ.

અગર ખાના પકાનેકા બંદોબસ્ત ખૂદ કરના હો તો તમામ સાથી ખાના પકાનેમેં મસ્રૂફ ન હોં, બદકે મશવરેસે એક-દો સાથી ઇસ કામમેં લગ જાએ ઔર બાકી સાથી મકસદમેં મુન્હમિક રહેં. સાથી રોઝાનહ બઢલતે રહેં, તાકે હર સાથી ખિદમતમેં લી શરીક રહેં ઔર દા'વત, ગરત, તાલીમ, મુઝાકરહ વગયરહ અસ્લ મકાસિદસે મહરૂમ ન રહે જાએ. ઇસ સફરમેં તરતીબ ઔર નજમકા કાઇમ રખના નિહાયત ઝરૂરી હૈ.

અમીરે જમાઅતકો ચાહિએ કે સાથીયોંકી ખિદમતકે ખ્યાલસે કુછ ખિદમત અપને ઝિમ્મે લી લે લે, ખાલી ન રહે, ઇસ લિએ કે રસૂલુલ્લાહ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ) લી સફરમેં બાઝ ઝરૂરી કામ અપને ઝિમ્મે ફરમા લેતે થે.

દા'વતે તઆમ કબૂલ કરના

દા'વતકા કબૂલ કરના સુન્નતે રસૂલે અકરમ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ) હૈ. ઇસ આલી (બુલંદ) અમલકો અંજામ દેતે વક્ત અપને આલી મકસદકો પેશે નઝર રખ કર મુઆમલા કરેં. અગર કોઇ સાહિબ અપને દીની મુહબ્બતકે તકાઝે ઔર શૌકકો પૂરા કરના ચાહતે હોં ઔર

મુન્હમિક : વ્યસ્ત, - મુઝાકરહ : દીની ચર્ચા-વાર્તાલાપ

વહ વહ સમજ રહે હોં કે ચંદ મુસાફિર મસ્જિદમે' અગર જૂકે પળે રહે તો અહલે મુહલ્લા યા બસ્તી પર કોઇ વખાલ આ જાએગા. લાઓ, દુખસુખ ઉઠાકર ઇનકો કિસી તદબીરસે ખિલા દો ઓર મુહલ્લા યા બસ્તીકે હર ઘરસે દો-દો રોટી જમા કરકે ઇનકા પેટ ભર દો યા ઇસી કિસમકા કેઇ અંદાજા કિસી હસરી કિસમકા હો જાએ તો અપને ઇન્તિઝામકે મુકાબલેમે' હિકમતે અમલીસે ઉન્કી ઇસ હાવતકા ટાલ દેના બેહતર હૈ. હોં, ખિલા વજહ ઇન્કારકા વહ તર્જ કે હમારે ઉસૂલમે' કિસીકી હાવત કબૂલ કરના નહીં હૈ, મુનાસિબ ખાત નહીં :

અગર હાવતકા કબૂલ કરના દીની મસાલિહકે એ'તિબારસે સુફીદ હો યા વહ સાહિબ દીની જદોજહદ ઓર હાવતકે કામમે' હિસ્સા લેતે રહતે હોં યા ઇસકે ઝરીએ અપના તઅલ્લુક કાઇમ કરના ચાહતે હોં યા ઉન્કી હાવતકા કબૂલ ન કરના દીની કામ કરનેવાલોંસે બેરગબતી યા નફરતકા સબબ બનતાં નઝર આતા હો તો એ'સી સૂરતોંમે' હાવતકા કબૂલ કર લેના બેહતર હૈ. ખિલા વજહકા ઇન્કાર મુનાસિબ નહીં. આખિરી દરજામે' કિસીકે ઘર જાકર લી ખાના ખાય જા સકતા હૈ.

ખાના ખાનેકે આદાબ

અમીરે જમાઅતકી ઝિમ્મેદારી વહ લી હૈ કે ખાના ખાને, પાની પીને, સોને, જાગને, બેઠને, ઉઠને, ચલને-ફરને, મુલાકાત કરનેકે તૌરતરીકમે' મસ્નૂન તરીકા ઓર આદાબ સિખાએ.

અમીરે જમાવત ખાના ખાનેકે આદાબ ખાના ખાનેસે પેહલે બચાન કર દે. ખાનેસે પેહલે દોનોં હાથોંકા ઘોના, ખાના શુરૂઅ કરનેસે પેહલે બિરિમદ્દાહ પળહ લેના, ખાના અપને સામનેસે ખાના, લુકમા છોટા લેના, ચખા ચખાકર ખાના, ખાના ઔર પેટકો ભરનેમેં ઇંડતિયાત બરતના, એક હિસ્સા ખાનેકે લિચે, એક હિસ્સા પાનીકે લિચે ઔર એક હિસ્સા સાંસકી આમદો-રકૂતમેં આસાનીકે લિચે ખાલી છોળ દેના.

ખાના ખાનેકી નશિસ્ત

ખાનેકે લિચે થા તો દોનોં ઘુટને બળે કરકે બેઠે થા એક ઘુટના બળા કર લે થા કા'દ-એ-તશહહુકી તરહ બેઠે.

ખાના ખા લેનેકે બાદ દુઆ

અગર કિસી દૂસરેકે હસ્તરખવાન પર ખાના ખાચેં તો પેહલે બરતન ઉઠવાચેં ઔર હસ્તરખવાન ઉઠનેકે બાદ થહ દુઆ પળહેં :

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَطْعَمَنَا وَسَقَانَا وَجَعَلَنَا مِنَ الْمُسْلِمِينَ.

اللَّهُمَّ أَطْعِمْ مَنْ أَطْعَمَنِي وَاسْقِ مَنْ سَقَانِي ۝

નશિસ્ત : બેઠક,

અલ્લાહુ દિલ્લાહિલ્લાહી અત્થમના વ સકાના વ જાલના મિનલ સુરિલમીન અલ્લાહુમ્મ અલ્લમ મન અત્થમની વસ્કે મન સકાની.

અવકાતકી તકસીમ

અપને અવકાતકો ચંદ કામેમેં ગુઝારનેકા ઇલ્તિમામ કર લેં : તાલીમ, ગરત, ખયાન, નમાઝ, ઝિક, આરામો-સુકૂન.

તાલીમકી દો કિસ્મેં હૈં : તાલીમે ઉમૂમી, તાલીમે ખુસૂસી.

હઝરત મવલાના મુહમ્મદ ઇલ્યાસ સા. (રહ.) ફરમાતે હૈં :

“દીનકી ઉમૂમી તાલીમો-તરબિયતકા જો તરીકા હમ અપની ઇસ જદોજહદકે ઝરીએ રાઈજ કરના આહતે હૈં, વહ વહી તરીકા હૈં જો રસૂલે અકરમ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ અલ્લમ)કે ઝમાનેમેં રાઈજ થા ઓર ઇસી તર્જસે આમ તૌર પર દીન સીખા ઓર સિખાયા જાતા થા.”

હઝરત અબૂ હુરયરહ (રહિ.) ફરમાતે હૈં, ઉન્કા ગુઝર બાઝારમેં હુવા. વહી ખજે હોકર ઉન્હોંને ફરમાયા : અય બાઝારવાલો ! તુમ્હેં કિસ ચીઝને આજિઝ કર દિયા હૈં ? લોગોંને કહા : આજિઝી કયા હૈં ? જવાબ દિયા : હુઝૂર (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)કી મીરાષ તકસીમ હો રહી હૈં ઓર તુમ યહાં બેઠે હો ! કયૂં નહીં જાતે, તાકે

તુમહારા હિસ્સા તુમ પા લેતે ? લોગોંને કહા : મીરાષ કહાં બટ રહી હૈ ? ફરમાયા : મસ્જિદમેં. તો લોગ જલ્દીસે નિકલે ઓર અબૂ હુરયરહ (રદિ.) ઉન્કી વાપસી તક વહીં બજે રહે. લોગોંને કહાં : અબૂ હુરયરહ (રદિ.) ! હમ લોગ મસ્જિદમેં પહુંચે, મસ્જિદકે અંદર ગએ, હમને કોઇ ચીઝ બટતી નહીં દેખી. હઝરત અબૂ હુરયરહ (રદિ.)ને ફરમાયા : તુમ લોગોંને મસ્જિદમેં કિસીકા નહીં દેખા ? લોગોંને કહા : ઝરૂર દેખા કે લોગ નમાઝ પઞહ રહે હૈં ઓર કુછ કુઆન પઞહનેમેં મશગૂલ હૈં ઓર કુછ લોગ હલાલ-હરામકા મુઝાકરહ કર રહે હૈં. અબૂ હુરયરહ (રદિ.)ને ફરમાયા : યહી તો મુહમ્મદ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)કી મીરાષ હૈ (જો હમારે માલો-મતાઅ ઓર તમામ ચીઝોંસે ઝિયાદા કીમતી હૈં.)

(રવાહૂ તબરાની ફિદઅવસત)

ફરમાયા : “મુસલમાનોંકો “મા જા-અ બિહિન્નબિર્યુ સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ” ચા’ની ઇસ્લામકે પૂરી ઇદમી વ અમલી નિજામસે ઉમ્મતકો વાબસ્તા કર દેના, યહ તો હમારા અસ્લ મકસદ હૈ. પેહલે ઉનમેં અલ્લાહ તઆલા ઓર રસૂલ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)કી ઇતાઅત ઓર અહકામે શરીઅતકી પેરવીકા શૌક પેદા કિયા જાએ ઓર ઇસ ચીઝકો ઉન્કી તબીઅતોં પર ગાલિબ કિયા જાએ ઓર ફિર હિકમતો-તદરીજકે સાથ યહ બાત ઉનમેં પેદા કી જાએ કે અલ્લાહ તઆલા ઓર રસૂલ (સલ્લલ્લાહુ

તદરીજ : કમે કમે-ધીમે ધીમે;

અલયહિ વ સલ્લમ)કી મુહબ્બતકો દીનો-દુન્યા ઔર આખિરતકી કામ્યાબી સમજને લગેં ઔર જો ખાતેં ખતાઈ જાએં ઉન્કો અઝમતો-તવકીરસે સુના જાએ ઔર માના જાએ ઔર ઝીકો-શીકસે ઉન પર અમલ કિયા જાએ. યહી તરીકા ઝિંદગીયાં કે રુખ બદલનેકા હૈ.”

તાલીમકા અરલ મકસદ યહ હૈ કે ફઝાઈલકો બ-કબરત મા'લૂમ કરકે આ'માલકી મશક કી જાએ.

તાલીમી હલકા

દીની તાલીમકે મકસદકો હાસિલ કરનેકે લિએ સબ સાથી મસ્જિદમેં હલકા બનાકર બેઠ જાએં. અમીરે તાલીમ સબસે પેહલે ઇસ હલકાકે આદાબ બયાન કરે. નિહાયત અદબો-ઈહતિરામકે સાથ સબ સાથી અમીરકે અદ્કાઝકો સુનેં. અલ્લાહ તબારક વ તઆલાકી અઝમતકા ધ્યાન દિલમેં જમાએં ઔર રસૂલે અકરમ સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમકી વકઅત ઔર બુઝુગીકા લિહાઝ કરતે હૂએ, અલ્લાહ તઆલા ઔર રસૂલુલ્લાહ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)કે પાકીઝહ વ બા-બરકત કલામકો સબ સાથી સુનેં. સુનાનેવાલેકા ઝરીઅ-એ-ખૈર સમજેં ઔર સિક્કતે ઇહસાન યા'ની દરબારે ઇલાહીમેં અપની હાઝરીકા યકીન કરકે તાલીમો-તઅલુમમેં મશગૂલ હોં. જિસ કામમેં ઇસ વક્ત મશગૂલિયત હૈ બસ ઉસીમેં તવજ્જુહ કાઠમ રહે ઔર ઇમાનો-યકીન પર અલ્લાહ તઆલાકી તરફસે જિન

ઈન્આમાતકા વા'દા દુન્યા વ આખિરતમે' ક્રિયા ગયા હૈ, ઉન્કો માલૂમ કરકે ઉન્કી તલબમે' લગના ઔર વા'દોં પર યકીનકો મઝબૂત કરના, ઇસી તાલીમકે ઝરીએ હાસિલ હોગા ઔર ઇમાનો-અમલકે તર્ક પર જો વધદે' આઇ હૈ', વહ ઇસી તાલીમકે ઝરીએ માલૂમ હોંગી. સબ સાથી તાલીમકી ઇસ અહમિયતકે સમજે'.

મવજૂઅ

તાલીમકા વહ તર્જ ઇખ્તિયાર કરના હૈ, જિસકે ઝરીએ હર શખ્સ અપની ઝરિયાતકે મુતાબિક દીનકી ઝરૂરી બાતોંકો હાસિલ કર સકે. જૈસે કે રસૂલુલ્લાહ (સદ્દલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)કે ઝમાનામે' સહાબએ કિરામ (રદિ) મસ્જિદે નબવીમે' યા સફરોંકે મો'કા પર હાસિલ ફરમાયા કરતે થે, ઔર ફઝાઇલકે ઝરીએ શૌકો-રગબત પેદા કરકે મસાઇલ તક પહોંચકર ઇદમો-અમલમે' જોડ પેદા કરના ઔર દૂસરોં તક પહુંચાનેકી મેહનતો-કોશિશમે' અપનેકો શરીક બના લેના.

મુઝાકરહ

ઉમૂમી હલક-એ-તાલીમકી એક સૂરત મુઝાકરહ લી હૈ. ઇસકી ઇખ્તિલા કલિમ-એ-તઘ્થિબહકે અદ્દાઝ, ઉસકે મઅના, ઉસકે મફહૂમ ઔર કલિમ-એ-તઘ્થિબહકા મુતાલબા સમજના-સમજના યા'ની ઇમાની મુઆહ્દહકી તજદીદસે

તર્ક : ત્યાગ, ત્યજવું; મવજૂઅ : વિષય; મુઆહ્દહ : કોલ-કરાર-પ્રતિજ્ઞા; તજદીદ : નવરચના-નવીનીકરણ-પુનરાવૃત્તિ

મુઝાકરહકી ઇજ્જિતદા હો. ઉસકે બાદ નમાઝકે અલ્લાહકી દુરુસ્તી ઔર અલ્લાહકો સહીહ તૌર (તજવીદ)સે અદા કરને-કરાનેકા ઇજ્જિતમામ કિયા જાએ. ઇસમેં ઇજ્જિતદા સૂરએ ક્રાતિહા (અલ્હમ્દુ શરીફ)સે કી જાએ. ફિર કુઆને મજ્હૂકી એક-દો સૂરતો ઔર નમાઝમેં પઞ્છી જાનેવાલી ચીઝેં : હમ્દો-સના, સુબ્હાનકહ્લાહુમ્મ, અત્તહિય્યાત, હુઆએ કુનૂત, દુરૂદ શરીફ. હુઆએ ઇસ્તિગ્ફાર વગયરહ નમાઝકી તરતીબકે લિહાઝસે યાદ કરેં ઔર દૂસરે સાથીયોંકો યાદ કરાએં. ઇસકે લિએ દો-દો યા તીન-તીન યા ચાર-ચાર સાથીયોંકે હલકે બના લેં ઔર મુહબ્બતો-શક્કતકે સાથ એક દૂસરેકો યાદ કરાએં. અગર કોઈ સાથી ગલત પઞ્હતા હૈ યા ઉસકો ખિલ્કુલ યાદ નહીં હૈ તો તમ્બીહ ન કરેં, બલકે અમીરકા હક હૈ કે વહ સંજીદગી, મતાનત, ઇકરામ ઔર મુહબ્બતસે સમજા દે, ખતા દે, યાદ કરા દે.

ઇજ્જિતિયાત

તાલીમકે દૌરાનમેં કોઈ સાથી તમ્બીહકા રંગ ઇજ્જિતચાર ન કરે. ઇસસે તવહીન પેદા હોનેકા ખતરા હૈ, ઇકરામકે ખિલાફ હૈ. ઇસ તાલીમમેં યહ બી મુમકિન હૈ કે કોઈ સાથી મુખ્તલફ ફીહ મસ્અલા મવલન્ કિરા'તે ક્રાતિહા ખલ્ફલ ઇમામ, યા આમીન ખિદ્મદર, જિયારતે કુખૂર, ઇસાલે સવાબ વગયરહકે બારેમેં કોઈ સવાલ કર લે તો

મુખ્તલફ ફીહ : વિવાહાસ્પદ

અપની લા ઇલમીકા એતિરાફ કરતે હૂએ કેહ દે કે ઉલમા, ફકહા, સુફી, મુજતહિદીન હઝરાતસે દરયાફત કરકે અમલ કરે. હમારી તાલીમકા મક્સદ ફાઇલ માલૂમ કરકે અમલ કરના હૈ.

તાલીમી ગરત

દીની તાલીમકી અઝમતો-વકઅતકા આમ રિવાજ પેઠા કરનેકે લિએ હો-ચાર સાથી અહલે મુહલ્લા યા અહલે ખસ્તીકે હઝરાતકો તાલીમી હલકેમેં શરીક હોનેકી નિચતસે ગરત કરેં ઓર તાલીમે દીનમેં શિક્તકી દાવત હેં.

કિતાબી તાલીમ

તાલીમી હલકામેં ફાઇલકી કિતાબેં પઞ્હી જાએં. ફાઇલે નમાઝ, ફાઇલે ઝિક, ફાઇલે તખલીગ, હિકાયાતે સહાબા ઓર ઉસૂલે તખલીગકે મુઝાકરહકે લિએ છે (૧) ખાતેં ઓર હર મો'કા વ મહલ પર અદ્લાહકા ઝિક યાદ રખનેકે લિએ મસ્નૂન દુઆએં યાદ કરેં-યાદ કરાએં. કમ અઝ કમ ઢાઈ ઘંટે સુખ્હ ઓર ઢાઈ ઘંટે ઓહરકી નમાઝકે બાદ રોઝાનહ તાલીમ કર લિયા કરેં.

ગરત

અદલાહ તખારક વ તઆલાકે દીન (ઇસ્લામ)કી નુસ્સરતો-હિમાયતકી નિચતસે ઇસ મુખારક અમલકો કરના

હૈ. ઇંજિતઠાએ ઇસ્લામમેં સચિયદુના મુહમ્મદુર્સૂલુદલાહ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ખેતલખ લોગોંકે ઘરોં પર જા કર દીનકી ઠાવત દી. ફૂઆ-ખ-ફૂઆ, ખાઝારોંમેં, મેલોંમેં જા જા કર લોગોંકે અલ્લાહ તઆલાકી ખંદગીકી તરફ ખુલાયા. દુન્યાવી ઇન્ડિમાક ઓર તાગૂતે જિન્નો-ઇન્સસે પરહેઝ કરનેકા જઝબા પેઠા કિયા ઇસકા સાહિબે “અલ ખિલાયહ વન્નિહાયહ”ને ખળી તફ્સીલસે લિખખા હૈ, જિસકા ખુલાસા ખ-તૌરે તમ્બીત્ત દજેઁ ઝૈલ હૈ :

“હુઝૂરે અકરમ સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ હમેશા રાત-દિન ઝાહિરી તૌરસે, ખાતિની તરીકાસે (ગર્ઝ હર તરહ ઓર હર વક્ત) અલ્લાહ જલ્લ શાનુલ્લકી તરફ ખુલાતે રહે. ઇસ અમલસે આપકે કોઇ ફેરનેવાલા ન ફેર સકતા થા ઓર ન કોઇ રોકનેવાલા રોક સકતા થા. આપ લોગોંકી મજલિસોં, મજમ્ઓં ઓર મેહફિલોંમેં તશરીફ લે જાતે ઓર હુજકે ઝમાનેમેં મિના વગયરહ ફેરનેકી જગ્હોંમેં ઠાવત દેતે થે. જો આપસે મિલતા થા-આઝાદ હો યા ગુલામ, ઝંધક હો યા કવી, માલદાર હો યા તંગદસ્ત તમામ-મખલૂક ઇસ મુઆમલામેં યકસાં થી ઓર આપ પર ઓર આપકી તાબેંદારી કરનેવાલોં પર ઓર આપકે કમઝોર સાથીયોં પર મુશારફીને કુરૈશમેં સે કવી ઓર સખત લોગ મુસદ્દલત કિયે જાતે થે, જો હુઝૂરે અકરમ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)કે ખુબાની અઝિયત ઓર ફે'લી ના-ઝબખા

ઇન્ડામાક : મશગૂલી-વ્યસ્તતા; તાગૂત : શયતાન-નાફરમાન; ખ-તૌરે તમ્બીલ : દષ્ટાંત રૂપે;

હરકતોંસે તકલીફ પહુંચાતે ઓર સખમે' ઝિયાદા તકલીફ પહુંચાનેવાલા (શખ્સ) આપકા ચચા અબૂ લહબ ઓર ઉસકી બીવી ઉમ્મે જમીલ થી."

ઇસ અમલે ગરતકે ઝરીએ રસૂલે પાક (સલ.)કી દીની મેહનતવાલી શકલ તક પહુંચના હૈ ઓર દીને ઇસ્લામકી નુસ્રતો-મદદકે ઝરીએ અલ્લાહ તઆલાકી રજા ઓર આખિરતકા અજરો-સવાબ હાસિલ કરનેકે લિએ અલ્લાહ તઆલાકે ઇસ હુકમકી તા'મીલ કરની હૈ :

“યા અય્યુહદ્દીઝી-ન આમનૂ ફૂનૂ અન્સારલ્લાહિ કમા કા-લ ઇસન્નુ મરય-મ લિલ હવારિય્થી-ન મન અન્સારી હલલ્લાહ.”

(તર્જુમા) : અય ઇમાનવાલો ! હો જાઓ અલ્લાહકે (દીનકે) મદદગાર, જૈસે કહા ઇસા મરયમકે ખેત્રેને અપને શાગિર્હોંસે : કેન હૈ જો મદદ કરે મેરી અલ્લાહકી રાહમે' ?

ઇસ આયતે શરીફમે' ઇમાનવારોંસે વહ મુતાલબા કિયા ગયા હૈ કે વહ અલ્લાહ તઆલાકી મદદ કરે ચા'ની અલ્લાહ તઆલાકે અહકામાત ઓર હુકમોંકે ફેલને-ફેલાનેકા ઝરીઆ બન જાએ. દીન સિફ રસમી ઇક્રાર નહી, બલકે એક હકીકત હૈ. વહ હકીકત ખુદાપરસ્તી ઓર અઝિઝતકી શાન અપને અંદર પેઢા કરનેસે હાસિલ હોગી, ઓર અલ્લાહ તઆલાકે તમામ વા'દે ઉસી વક્ત પૂરે હોંગે, જબ બંદગીકા ઇક્રાર કર લેનેકે બાદ અમલે સાલિહ કરકે સુખૂત પેશ કર દિયા જાએ.

રવાનગી

ગરત શુરૂઆત કરનેસે પેહલે દો રકઅત નમાઝ અદા કરનેકે બાદ અમીરે જમાઅત અપને સાથીયોમેંસે કિસી એકકે “મુતકદિલમ” મુકરર કર દે ઓર એક-દો સાથીયોકે મસ્જિદમેં બેઠકર ઝિક્રકે લિએ મુતઅચ્ચન કર દે. ઇસ ઝિક્રમેં તસ્બીહાતકા પઠના, ફઝાઈલકી કિતાબ પઠકર હસરોંકે સુનાના યા મસ્જિદમેં આનેવાલે હઝરાતકે દીની જદો-જહદ ઓર અપની ઇસ્લાહકે લિએ આમાદહ કરના, નમાઝોંકે કાઈમ કરનેકી કોશિશ કરના-સબ કુછ શામિલ હૈ. ચલનેસે પેહલે અમીરે જમાઅત ઇજતિમાઈ દુઆ કરા દે. હઝરત શાહ મવલાના મુહમ્મદ ઇલ્યાસ સા. (રહ.) ફરમાતે હૈ :

“ઇસ રાહમેં કામ કરનેકી સહીહ તરતીબ યૂં હૈ કે જબ કોઈ કદમ ઉઠાના હો, મખલૂખ પૂઠ તખલીગકે લિએ જાના હો યા તખલીગી કાફલાકે કહીં લેજના હો યા શુકૂક વ શુખ્હાતવાલે કિસી શખ્સકે મુતમઈન કરનેકે લિએ ઉસસે મુખ્બાતિબ હોનેકા ઇરાદા હો તો-સબસે પેહલે અપની ના-અહલિયત, બે-બસી, વસાઈલો-અસ્બાબસે તહી-દસ્તી ઓર કમ-માઈગીકા તસવ્વુર કરકે અદલાહ તઆલાકે હાઝિરો-નાઝિર ઓર કાઠિરે મુતલક યકીન કરતે

ના-અહલિયત : અપાત્રતા; બે-બસી : વિવશતા;
કમ માઈગી : સાધન વિહિનતા;

हूँ तो पूरे धँसा हुआ और आरीके साथ उससे अङ्क करे—
अब मुहा ! तूने पारखा पगैर अस्पापके, मछल (अपनी)
कुहरते कामिलसे पडे पडे काम कर दीये—

धँसाही ! पनी धँसराधलके लिये तूने अपने झूलो-
करम और कुहरतसे समंदरमें पुरक रास्ता बना दिया था,
उतरत धँसाहीम अल्यडिस्सलामके लिये तूने अपनी
रहमत और कुहरतसे आगके ठंडक और सलामती बना
दिया था और अब अह्मा ! तूने अपनी लकीर लकीर
मजलूकसे पडे पडे काम लिये हैं. अभाणीलसे तूने अफरडाके
लाथियोंवाले लश्करके शिकस्त हिलवाध और अपने घरकी
डिझाअत कराध—

अरपके अंत बरानेवाले उम्भियोंसे तूने अपने हीनके
सारी दुन्यामें यमकाया और कयसरै-किस्राकी सलतनतोंके
टुकड़े टुकड़े करा दिया. पस, अब अह्मा ! उसी अपनी
सुन्नते कहीमलके मुताबिक मुअ निकम्मे, ना-कारल व
आजिजे-जेअस पदेसे ली काम ले ले और मे' तेरे हीनकी
नुर्रतका धराहा रपता हूँ. धँसके लिये जे तरीका तेरे
नअहीक पेलतर और पसहीलल हो, मेरी रहनुमाध उसीकी
तरह करमा."

अह्मा तआलासे यह हुआ मांग लेनेके बाद पूरी
जमाअत जिंक करती हूँ अभीरे गरतके साथ किसी
मकामी शअसकी रहनुमाधमें रवाना हूँ नी आलिये. सिर्फ
अह्मा तआलाकी नुर्रतो-कुहरतके अस्ल समजे और

धँसाहल : काकलही-रुहन

અપની કોશિશકો શર્ત કરાર દે. ગરતકે વક્ત જિકે
ધલાહીમે પૂરી તવજબુહકે સાથ અપને ખાતિનકા રુખ
અદ્લાહ તઆલાહી તરફ કામ કરે.

સોયમ કલિમહ :

سُبْحَانَ اللَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ
أَكْبَرُ وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ

સુબહાનલાહિ વહદમ્દુ લિલાહિ વલા ધલા-હ ધલ્લાહુ
વલાહુ અકબર, વલા હવ્લ વલા કુવ્વ-ત ધલા
મિલાહિલ અલયિલ અઝીમ.

યા ચોથા કલિમહ :

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ لَهُ الْمُلْكُ
وَلَهُ الْحَمْدُ يُحْيِي وَيُمِيتُ وَهُوَ حَيٌّ لَا يَمُوتُ
بِيَدِهِ الْخَيْرُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

લા ધલા-હ ધલ્લાહુ વહદહુ લા શરી-ક લહુ, લહુલ
મુલ્કે વ લહુલ હમ્દુ, યુહી વ યુમીતુ, વ હુ-વ
હયુન લા યમૂતુ મિયદિહિલ ખયરુ વ હુ-વ અલા
કુદિલ શાયઈન કદીર.

યા કલિમ-એ-તયિયબહ :

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ مُحَمَّدُ رَسُولَ اللَّهِ -

હા ઇલા-હ ઇલ્લાહાહુ મુહમ્મદુર્રસૂલુલાહ
 યજહ લે. અગર યહ સોયમ ઓર ચહારુમ કલિમહ યાદ ન
 હો (તો કલિમ-એ-તયિયબહ યજહ લે). બહર કેફે જિફે
 ઇલાહી લીની લીની આવાજસે કરતે હૂએ સખ સાથી રવાના
 હોં ઓર સિફે મુતકલિમ હી સલામો-કલામ, મુસાફહા
 કરે.

મકસદ યા મવજૂએ ગશત

મકસદ યા મવજૂએ ગશતકી વજાહત ગશત શુરૂઅ કરનેસે
 પેહલે અમીરે જમાઅતકો કર દેની આહિએ ઓર સાથ હી
 ગશતકે આઠાબ બયાન કરના લી જરૂરી હૈ. ગશતકા મવજૂઅ
 યહ હૈ કે અદ્લાહ તઆલાકી રાહમેં નિકલકર દીનકો જિંદા
 કરનેકે લિએ દાવતે દીન ઓર એ'લાએ કલિમતુલાહકી
 ખાતિર નફસકો મુસીબત પર સખ કરનેકી મશક હો જાએ
 ઓર અદ્લાહ તઆલાકી રજામંદી હાસિલ કરનેમેં દૂસરોંકી
 તદ્દખ ઓર ના-ઝયખા ખાતેં ખરદાશત કરનેકી આદત હો
 જાએ.

એ'લાએ કલિમતુલાહ : અદ્લાહના કલિમહને સર્વોપરી
 કરવો; ના-ઝયખા : અશોભાવપદ;

દીનકી જદોજહદમેં મુખિલસીન ઓર સાદિકીનકા હિસ્સા ખસ, અદ્લાહ તઆલા વ રસૂલ (સલ.) ઓર ઉન્કી રજાકા હુસૂલ હોતા હૈ. યહ નિકલના સિર્ફ અદ્લાહ તઆલાકે લિએ હો ઓર અદ્લાહકે વા'દોં પર પૂરા પૂરા ચકીન હો. (યહ ચકીન) અદ્લાહ તઆલાકી શાન ઓર ઉસકી કુદરતકે મુતામિક હોના ચાહિએ.

અપને નફસકી ઇસ્લાહો-તરબિયતકા લિહાઝ કરતે હૂએ, દીનકી નુસ્રતો-મદદકી નિચત કરકે રવાના હોં. ધ્યાન અદ્લાહ તઆલાકી તરફ હો ઓર લીની લીની આવાઝકે સાથ અદ્લાહ તઆલાકા ઝિક્રુ ઝુખાન પર જારી હો. જિસસે મુલાકાત હો, સિર્ફ મુતકલ્લિમ (ઉસકો) સલામ કરે.

મુતકલ્લિમ હી જમાઅતકા મુખતસર તઆરુફ ઓર અપની આમદકા મકસદ ખયાન કરે ઓર દુન્યાવી ઇન્દિમાકસે દીનકા નુકસાન ઓર દીનકે ઇહયાકે લિએ જદોજહદકી ઝરૂરત ઓર મવજૂદહ ઉમૂમી ખદ દીનીકી ખરાબિયાં ખયાન કરકે મસ્જિદમેં જમા હોનેકી દાવત દેં.

હિદાયત

ગશતમેં મુખતલિક વઝઅ-કતઅકે મુસલમાન મિલતે હૈ. ઉન્કી ઝાહિરી શકલો-સૂરતસે મુતઅખ્બિર હોકર ઉન પર કુફ્ર-ફિસ્કકા ફતવા ન લગાએ; ખદકે ઉન્કો રુશ્દો-હિદાયત, ઇમાન બિદ્લાહ ઓર ઇતિબાએ રસૂલુદ્લાહ

ઇહયા : નવજીવન-પુનરુત્થાન; વઝઅ-કતઅ : રહેણી-કરણી-ચાલચલગત

(સદ્દલાહ અલયહિ વ સદ્દમ)સે કરીબ હો જાનેકી દાવત
દેં ઓર અમલે સાલિહકી રગબત ઉસમેં પેઠા હોનેકી
કોશિશ કરે. ઈસ અમલસે વહ ખૂદ-ખ-ખૂદ પક્કા સચ્ચા
મુસલમાન બન જાએગા. ઈસકી મિઠાલ યૂં સમજો :

એક બચ્ચા બિસ્તર પર પડા હુઆ પેશાબ-પાખાના
કર રહા હૈ ઓર ઉસકે કપડે ખરાબ ઓર બદન ભી
ગંદગીસે ખરાબ હો રહા હૈ. જબ માં બાપ બચ્ચેકો ઇસ
હાલમેં દેખતે હૈ તો કયા અમલ કરતે હૈ ? અચ્છી
તરહ નહલા-ધુલાકર કપડે બદલ દેતે હૈ, બિસ્તરકો
સાફ કર દેતે હૈ. ફિર ઉસ બચ્ચેકો ગલેસે લગાકર પ્યાર
કરતે હૈ ઓર અમકારતે હૈ. બસ, યહી અમલ એસે મો'કા
પર હમારા હોના ચાહિએ.

હર મિલનેવાલે શખ્સકો યા તો મસ્જિદમેં ભેજ દેં યા
અપને સાથ ગરતમેં શરીફ રખએ ઓર જમાઅતકી નમાઝ
શુરૂઆ હોનેસે પેહલે પેહલે મસ્જિદમેં આ જાએ ઓર
ઈતને પેહલે આ જાએ કે વુઝૂ ઓર સુન્નતોંસે ફરાગતકે
બાદ જમાઅતકે સાથ નમાઝ અદા હો.

એ'લાન વ બયાન

અમીરે જમાઅત એ'લાનો-બયાનકે લિએ પેહલેસે
કિસ્કો મુતઅચ્ચન કર દે યા ખૂદ કરે. જમાઅતકા સલામ
ફિરનેકે બાદ ફવરન્ કેહ દેં કે દીનકે મુતઅલ્લિક કુછ ઝરૂરી
બાતે હોગી, સબ હઝરાત નમાઝકે બાદ રુક જાએ.

સુન્નતે રસૂલુલ્લાહ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)

હજરત અલી (રદિ.) ફરમાતે હૈ', મેને જનાબ મુહમ્મદુર'સૂલુલ્લાહ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)સે ઉન્કી સુન્નત^૧કે મુતઅલ્લિક દરયાફત કિયા તો ફરમાયા : અલ્લાહકી મઅરિકત મેરા રા'સૂલ માલ હૈ ઓર અકલ^૨ મેરે દીનકી અરલ હૈ ઓર મુહબ્બત મેરી ખુન્યાહ હૈ ઓર શૈક મેરી સવારી હૈ ઓર અલ્લાહકા ઝિક્ર મેરા અનીસ હૈ ઓર એ'તિમાદ મેરા ખઝાના હૈ ઓર ગમો-અંદોહ મેરા સાથી હૈ ઓર ઈદમ મેરા હથ્યાર હૈ ઓર સખ્ર મેરા લિખાસ હૈ ઓર રખા મેરા માલે ગનીમત હૈ ઓર ઈજ્ઝ મેરા ફખ્ર હૈ ઓર જુહદ^૩ મેરા પેશહ હૈ

^૧સુન્નત યા'ની હુઝૂર (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)કા તરીક-એ-અમલ.
^૨અકલસે મુરાદ ફિરતે ઈન્સાની હૈ', અકલસે મુરાદ ફૂઝમ યા શુકર વ સમજ નહીં, જૈસા કે આજકલ હર કસો-ના કસ દીની મુઆમલાતકી ઈફ્હામો-તફ્હીમમેં અપની સમજકો દીની ફૂઝમકા મબદા બનાતા હૈ.

^૩જુહદ : અપની તવજજુહકો તમામ અશ્યાઅ, અસ્થાબો-વસાઈલે મા સિવાલ્લાહસે હટાકર પૂરે ઈલતિમામકે સાથ અલ્લાહકી તરફ તવજજુહ કર લેના. (રહમનુલ લિલ આલમીન, અઝ કાઝી સુલયમાન સલમાન મન્સૂરપૂરી, જિ. ૩)

રા'સૂલ માલ : મૂળ પૂજ; અનીસ : હમદમ-મિત્ર;
ફિરતે ઈન્સાની : માનવપ્રકૃતિ; ઈફ્હામ વ તફ્હીમ : સમજવું-સમજાવવું; મબદા : આરંભસ્થળ

ઔર યકીન મેરા ખોરાક હૈ ઔર સચ્ચાઈ મેરા સાથી
હૈ ઔર ઇતાઅત મેરા ખયાલ હૈ ઔર જિહાદ મેરા ખુદક
હૈ ઔર મેરી આંખોંકી ઠંડક નમાઝમે' હૈ.

તખલીગી મજલિસોં યા ઇજતિમાઅમે' ખયાનો—તકરીર

આપને ઉમૂમી યા ખુસૂસી ગરતકે ઝરીએ લોગોંકે
જખ મસ્જિદમે' જમા કર લિયા યા ઉમૂમી એ'લાનકે
ઝરીએ કિસી જગા ઇકઠ્ઠા કર લિયા તો અખ આપ તફસીલકે
સાથ લોગોંકે સામને દીનકી નુસ્રતો—હિમાયત કરનેકે લિએ
અપને મુતાલખાત પેશ કર દીજિએ.

અપને મુતાલખાત પેશ કરનેસે પેહલે લોગોંકે ઇસ
ખાતકે લિએ આમાદહ કરના હૈ કે લોગ આપકે મુતાલખાતકે
હક માન લેનેકે બાદ આપકી ખાત પર અમલકે લિએ
આમાદહ ઔર તૈયાર હો જાએ' ઔર અમલ કરકે દિખા દે'.

આપકે ખયાનકે લિએ યહ છે (૬) ખાતે' મુસ્તકિલ
છે (૬) ઉન્વાનાત હૈ'. ઉન્હીકો અગર ઉમદા તરીકેસે ખયાન
કર દિયા ગયા તો આપકા મકસદ તરકીલકે ઝરીએ પૂરા
હો જાએગા.

ઇસ સિલસિલેમે' સખસે પેહલે યહ સમજ લીજિએ :

¹કલિમહ, નમાઝ, ઈલ્મો-ઝિક, ઈકરામે મુસ્લિમ, ખુલૂસે નિયત,
તફરીગે વકત.

(૧) કયા કેહના હૈ, (૨) કિસ તરહ ઔર કયૂં કર કેહના હૈ, (૩) કયૂં કેહના હૈ.

(૧) કેહના થહ હૈ : યા અચ્યુહદ્દાહી-ન આમનૂ ફૂનૂ અન્સારદ્દાહિ.....

(૨) ઉસ તરહ કેહના હૈ, જિસ તરહ રસૂલે અકરમ (સદ્દહ્વાહુ અલયહિ વ સદ્દમ)ને તરગીબો-તરહીબકે ઝરીએ ઉમ્મતકો અદ્દાહ તઆલા ઔર રસૂલુદ્દાહ (સદ્દહ્વાહુ અલયહિ વ સદ્દમ)કી ઈતાઅત વ ફરમાંબરહારી પર આમાદહ ક્રિયા ઔર હિકમતો-મવધંજતસે અઝાબે આખિરતસે બચનેકી તદ્દબીર બતા દી ઔર ખિતાબકા લી વહ ઢંગ ઈજિતયાર કરના હૈ જિસકા નમૂના રસૂલુદ્દાહ (સદ્દહ્વાહુ અલયહિ વ સદ્દમ)કે કલામમે' મવજૂદ હૈ.

(૩) કયૂં કેહના હૈ ?—ઈસ લિએ કેહના હૈ કે અદ્દાહ તબારક વ તઆલાને હમકો “વજઅદનાકુમ ઉમ્મતં વસતન” ઔર “કુન્તુમ ખયર ઉમ્મતિન....” ફરમાકર હમારી ઝિમ્મેહારીસે હમકો આગાહ ફરમા દિયા હૈ ઔર ઈસ ઝિમ્મેહારીસે હઝરત મુહમ્મદ (સદ્દહ્વાહુ અલયહિ વ સદ્દમ)કી ઉમ્મતકા કોઈ ફર્ક શરઈ હઝરકે બગૈર મુસ્તબ્ના કરાર નહીં દિયા જા સકતા.

આજ ઉમ્મતે મુહમ્મદ (સદ્દહ્વાહુ અલયહિ વ સદ્દમ)

તરગીબ : પ્રેરણા આપવી; તરહીબ : ડરાવવું-ધમકાવવું;
મવધંજત : ઉપદેશ-શિખામણ; મુસ્તબ્ના : અલિખત.

એક મુહલિક મુતઅદી મજાકા શિકાર હો ગઈ હૈ ઇસ્લામ, ઇમાન, અલ્લાહકી બંદગી, રસૂલુલ્લાહ (સદ્દુદ્દાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)કા ઇતિબાઅ, આખિરતકા ફિક્ક ઓર અઝામે આખિરતસે બચનેકી તદબીર ઓર ઇસી કિસમકી ઇન્સાની ફલાહો બહબૂદસે મુતઅલ્લિક બાતેં મહજ અલ્લાહકી હદ તક તો મહફૂઝ હો ગઈ ઓર રસ્મી એ'તિબારસે હર જગા નઝર આતી હૈ, મગર હકીકતન્ મવજૂદ હોનકે લિહાઝસે ફેસ્લા મુશ્કલ હૈ. આ'માલે સાલિહા પર અલ્લાહ તઆલાકી તરફસે જો વા'દ કિયે જા ચુકે, આજ ઉન્કે અધરાત નઝર નહીં આતે. વા'દ-એ-ઇલાહીકે અલ્લાહમે' ઇફાએ વા'દા અમલે સાલિહકે વુજૂદ પર મવફૂફ હૈ :

“તુમમેંસે જો લોગ ઇમાન લાએ ઓર નેક અમલ કરે, અલ્લાહ તઆલા વા'દા ફરમાતા હૈ કે ઉન્કો ઝમીનકી હુકૂમત અતા ફરમાએગા, જૈસાકે ઉનસે પેહલે લોગોંકો હુકૂમત અતા કી થી ઓર જિસ દીન ઉન્કે લિયે પસંદ કિયા હૈ, ઉસકો ઉન્કે લિયે ફુવત દેગા ઓર ઉન્કો ઇસ ખોદકે બાદ અમનસે બદલ દેગા, બ-શર્તે કે મેરી બંદગી કરતે રહે ઓર મેરે સાથ કિસીકો શરીક ન કરે.” (સૂ. નૂર-૫૫)

અબ જૌરો-ફિક્કી બાત ચહ હૈ કે અંગર હમ ઉસ હકીકી ઇસ્લામો-ઇમાન ઓર અમલે સાલિહસે દૂર હૈ,

મુહલિક : વિનાશકારી; મુતઅદી : ચેપી;

જો અદ્વાઈ ઔર રસૂલ (સલ.) કે યહાં મકબૂલ વ મતલૂબ હૈ ઔર જિસકે વુજૂદ-કિયામ પર હમારી દીનો-દુન્યાકી ફલાહો-ખલબૂદી મુન્હસિર હૈ તો કયા ઝરીઆ ઔર કોન સા સખબ ઔ સા ઇખ્તિયાર કિયા જાએ, જિસસે વહ ખોઈ હૂઈ નેઅમત, ઇઝતો-હરમત વાપસ આએ કે હમ દુન્યાકે ઉન મુઅઝઝ-તરીન ઇન્સાનોમે' શુમાર હોં, જિન પર અદ્વાઈ તઆલાકી તરફસે રહમતે, બરકતે ઔર મદદે ઉતરતી થીં.

જખ આપ ગૌરો-ફિક્સે કિસી ઔસે સખબકો તલાશ કરે જો, જો હમારી મવજૂદહ પસ્તીકો ખદલકર ઇઝતો-ઇકરામકે લાઇક બના દે તો વહ સખબ યા ઝરીઆ અદ્વાઈ તઆલાકે દીનકી નુસ્રતો-મદદ હૈ, જિસકે ઝરીઆ હમ અપને હાલકો ખતલ સકતે હૈં. રસૂલે અકરમ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ફરમાયા હૈ :

“હઝરત અનસ (રઠિ.) રિવાયત કરતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ઇરશાદ ફરમાયા : હમેશા કલિમ-એ લા ઇલા-હ ઇલ્લાહ અપને કેહનેવાલેકો નફા દેતા હૈ ઔર ઉસસે અઝાબ વ બલાકો દૂર કરતા હૈ, જખ તક ઉસકે હુકૂસે ખેપરવાઈ ન બરતી જાએ. સહાબા (રઠિ.)ને કહા : યા રસૂલુલ્લાહ (સલ.) હુકૂસે ખેપરવાઈ કયા હૈ ? ઇરશાદ ફરમાયા :

મુન્હસિર : અવલખિત-મવજૂદ; હરમત : મહાનતા-દખલખો.

અદલાહ તઆલાહી નાફરમાની ખુલે તૌરસે હો.
ઉસસે ન મના ક્રિયા જાએ ઔર ન બદલા જાએ.”

ઇસસે માલૂમ હુવા કે આજ ઉમ્મતે મુહમ્મદ (સલ્લલ્લાહુ
અલયહિ વ સલ્લમ) જિન મસાઇયા-આલામ ઔર ઝિલ્લતો-
ખવારીમેં મુજ્તલા હૈ, ઉસકા ઇલાજ અદલાહ તઆલાહે
દીનકી નુસ્રતો-મદદકે લિએ અપને માલ ઔર અપની
જાનકો લગા દેના હી કામ્યાબીકા એક રાસ્તા હૈ.

અદલાહ તઆલાને ઇસ કાઇનાતકો ઇન્સાનકા ખાદિમ
ઇસ લિએ બનાયા કે ઇન્સાન અદલાહકા કામ કરે. ઉસકી
બંદગી, ઉસકી ઇતાઅતો-ફરમાંબરદારીમેં લગા રહે. જબ
હમને અપના ફરીઆ છોળ દિયા તો ઝમીનો-આસ્માન
ઔર ઉનસે હાસિલ હોનેવાલે મનાફિઅ ઔર ફવાઇદકા
દંગ ભી બદલ ગયા.

અદલાહ જહ શાનુહૂકે વા'દોં પર ચકીન નહીં રહા.
હમને ઉસકી મવજિદ નેઅમતોંકો અપને ઇદમો-ફહમકે
મુતાબિક, ઇસ દુન્યાકે અપને મુશાહદે ઔર તજરુબેકે
મુવાફિક અપની ઉમ્મીદોંકો કહીં બજા લિયા હૈ ઔર
કહીં ઘટા લિયા હૈ. અદલાહ રખબુલ ઇઝઝતકી આતકો ન
જાના.

આલામ : ચાતનાઓ; મવજિદ : જેનો વાચદો કરાયો
હોય; મુશાહદહ : પ્રત્યક્ષ દર્શન-જાત અનુભવ;

તરકીલ

અપને ખુરે હાલાત હમારે સામને હૈં. ઇન્કો બદલનેકે લિએ ઔર અપને નફસકી ઇસ્લાહો-તરખિયતકે પેશે નઝર, અદ્લાહ તઆલાકી મઅરિફત હાસિલ હોનેકે ઇરાદેસે અગર હમ હિજરતો-સફર ઇખ્તિયાર કરેં તો યહ અમલ યકીનનૂ અદ્લાહ તઆલાકી રહમતકો હમારી તરફ મુતવજજેહ કરેગા. રસૂલુદ્લાહ (સલ્લુલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)કા ઇરશાદ હૈ :

“હઝરત અબૂ અય્યૂબ (રઠિ.) ફરમાતે હૈં, રસૂલુદ્લાહ (સલ્લુલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)કા ઇરશાદ હૈ કે ખુદાકે રાસ્તેમેં એક સુખ હા એક શામ બેહતર હૈ, ઉસ તમામ (આલમ)સે, જિસ પર સૂરજ નિકલતા હૈ (રોશન કરતા હૈ) યા શુરૂબ હોતા હૈ (વહ સુખહો-શામ અદ્લાહ તઆલાકે રાસ્તેકી મુબારક હૈ)”.

[મુસ્લિમ-નસાઈ]

ઇસ તરહ પર અહલે મજલિસકો સમજા દેનેકે બાદ અબ “તરકીલ” વહ આખિરી મરહલા હૈ, જિસમેં કામ્યાબી હાસિલ કરનેકી ગઝસે તતલીગે દીનકા કામ ઇજતિમાઈ બુન્યાદી શકલોં પર મુરતબ કિયા ગયા હૈ. ઇસ મકસદકે પેશે નઝર સબ સાથી મુતહિદહ કોશિશ કરે. એક એકસે ખાત કરે. ચિલ્લે ઔર તીન ચિલ્લોંકે લિએ વક્રત ફારિગ કરનેકી અહમિયત વઝાહતકે સાથ બતાએ.

હઝરત મવલાના શાહ મુહમ્મદ ઈલ્યાસ સા. (રહ.)
ફરમાતે હૈ :

“લોગોંકો જબ ઈસ તખલીગી કામકે લિએ આમાદહ કરના હો તો વઝાહતકે સાથ ઈસ કામમેં લગનેકે મફાહ ઔર ઉસકે ઉખરવી અજરો-સવાબકો ખૂબ તફસીલસે ઉન્કો બતાઓ. (ઔર ઈસ તરહ બયાન કરનેકી કોશિશ કરો કે થોળી દેરકે લિએ જન્નતકા કુછ સમાં ઉન્કી આંખોંકે સામને આ જાએ. જૈસા કે કુઆને મજહમેં હૈ.) ઈસકે બાદ ઈન્શાઅલ્લાહ ઉન્કે લિએ યહ આસાન હોગા કે ઈસ કામમેં મશગૂલ હોનેકે લિએ થોળે-બહુત દુન્યાવી કામોંકે હરજ ઔર નુકસાનકા ઉન્હેં જો અંદેશા હોગા, ઉસકો નઝરમેં ન લાએંગે.”

જો લોગ ઈસ કામકો કરનેકે લિએ તય્યાર હો જાએ, ઉન્કી એક જમાઅત બનાકર ઉનમેંસે એક શખ્સકો ઉન્કા અમીર મુકર્રર કર દિયા જાએ ઔર અપની નિગરાનીમેં મુકર્રરહ છે (૯) ઉસૂલકે મુતાબિક કામ કરનેકે લિએ બાહર રવાના કર દિયા જાએ.

ઈસીકે સાથ એક જમાઅત મકામી તૌર પર કામ કરનેકે લિએ બના દી જાએ, જો અપને મકામ પર રહતે હૂએ રોઝાનહકી તાલીમ, હફતામેં દો ગશત-એક ગશત અપને મુહલ્લેમેં, એક ગશત દૂસરે મુહલ્લેમેં જા કર કિયા કરે. હફતાવાર ઇજતિમાઅ કિસી એક મસિજદમેં હુવા કરે ઔર વહીં શબ-ગુઝારી હો.

તખ્લીગકે આદાબ

યહ કામ અદ્વાહ તઆલાહી એક અહમ ઇમાદત હૈ
 ઔર અમ્મિયાએ કિરામ (અલયહિમુસ્સલાતુ વસ્સલામ)કી
 નયાબત હૈ. કામ જિસ કહર બળા હોતા હૈ, ઉસી કહર
 ઇહતિમામ ઔર આદાબ ચાહતા હૈ. ઇસ કામસે મકસદ
 અપને નફસકી વહ ઇસ્લાહો-તરબિયત હૈ, જિસકે ઝરીએ
 અખલાકે હસનહસે ઉદ્દત ઔર સચિયાતસે નફરત કરના
 હમ સબકો આ જાએ ઔર બંદગીકા ઇઝહાર ઔર અદ્વાહ
 તઆલાહી રઝાએઘ મશગલ-એ-હયાત હો, જિસકો હમ
 અપની તિબરત, ઝરાઅત, મુલાઝમત ઔર હર નકલો-
 હરકતમેં કિયામતકે દિન નજાતકે લિએ બ-તૌરે સુખૂત પેશ
 કરકે હઝરત મુહમ્મદ (સલ્લલ્લાલુ અલયહિ વ સલ્લમ)કી
 શફાઅત ઔર અદ્વાહ તઆલાહી રહમતકે મુસ્તહિક બન
 જાએ, લિહાઝા મુન્દરજએ ઝેલ ઉમૂરકે અઘી તરહ
 ઝહન-નશીન કર લે :

(૧) અપના તમામ ખર્ચ-ખાને, પીને, કિરાયા
 વગયરહકા ખૂદ ખરદાશત કરે. અગર ગુન્જાઈશ હો તો
 અપને નાદાર સાથીયોં પર લી ખર્ચ કરે.

(૨) ઇસ મુકદ્દસ કામ કરનેવાલે અપને સાથીયોંકી
 ખિદમત-ગુઝારી ઔર હિમ્મત-અફઝાઈકો અપને લિએ
 સઆદત સમઝે ઔર કિસીકે અઘો-ઇહતિરામમેં કમી ન
 આને દે.

(૩) આમ મુસલમાનોંકે સાથ નિહાયત તવાજુઅ વ

ઇન્કિસારીકા બરતાવ રખે. શુદ્ધતમ્ને લેહજા નરમ હો. ખૂશામદકા પેહલૂ ઇખ્તિયાર કરે. કિસી મુસલમ નકો હકારત ઔર નફરતકી નિગાહસે ન દેખે. ખુસુસનૂ ઉલમાએ દીનકી ઇઝતો-અઝમતમેં કોતાહી ન કરે. જિસ તરહ હમ પર કુર્આન ઔર હદીસકી ઇઝતો-હુમ્મત વાજિબ હૈ, ઇસી તરહ ઉન હસ્તીયોંકા ઇહતિરામ બી ઝરૂરી હૈ, જિન્હો અદ્વાહ તઆલાને ઇન ઉલૂમસે સરફરાઝ ફરમાયા હૈ.

(૪) અપને કુરસદકે અવકાત તિલાવતે કુર્આન ઔર ઝિકે ખુદાકી કબરતમેં લગાએ :

“હઝરત સહલ ઇબને મઆઝ (રદિ.) અપને વાલિદસે રિવાયત કરતે હૈ, રસૂલુલ્લાહ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ઇરશાદ ફરમાયા : જો શખ્સ અદ્વાહ તઆલાકે રાસ્તેમેં નિકલકર એક હઝાર આયાત તિલાવત કરેગા તો અદ્વાહ તઆલા ઉસકો અમ્મિયા, સિદ્દીકીન, શુહદા ઔર સાલિહીનમેં લિખ દેગા.” (હાકિમ)

(૫) તખલીગો-દાવતકે વક્ત ખાસ તૌર પર અપને ખાતિનકા રુખ અદ્વાહ તઆલાકી તરફ રખના ચાહિએ, ન કે સુખાતખીનકી તરફ. ઉસ વક્ત હમારા યહ ધ્યાન હોના ચાહિએ કે હમ અપને કિસી કામ ઔર અપની જાતી રાયસે નહીં, બલકે અદ્વાહ તઆલાકે હુકમો-ફરમાનકી બજા-

ખાતિન : અંતરાત્મા-હૃદય; સુખાતખીન : સંખોધિતો-શ્રોતાગણ

આવરીકે લિએ નિકલે હેં. મુખાતબ લોગોંકે દિલ ઓર દિલકે ઇરાદાકી તખ્તીલી અદ્વાલ તઆલાકે કખઝ-એ-કુદરતમેં હે. જબ યહ ધ્યાન હોગા તો ઇન્શાઅદ્વાલ મુખાતબીનકે ગલત ખરતાવસે ન શુરસા આએગા, ન હિમ્મત દૂટેગી.

(૬) ખૂદ કામ કરનેકે અલાવા ઝિયાદા તવજજુહ ઓર મેહનત દૂસરોંકે ઇસ કામમેં લગાને ઓર ઉન્હેં કામ સિખાનેમેં કરની ચાહિએ. હાવત ઇલલ ખૌર ઓર દલાલત ઇલલ ખૌર પર અજરો-સવાબકે જો વા'દે અદ્વાલ તઆલાકી તરફસે કિએ ગએ હેં, ઉન પર ચકીન કરતે હૂએ ઓર ઇસીકે અપની તરફી ઓર તકરુએ ઇલાહીકા ઝરીઆ સમઝતે હૂએ ઇસ કામમેં વજત લગાયા જાએ.

(૭) બહુષ વ મુખાહુષહ, મુખ્તલફ ફીહ મસ્અલોં પર શુક્રતગૂ કરના કતઅન્ જાઈઝ ન સમઝેં.

તખ્લીગી સફરકે આ'માલ

★ નવાફિલ

★ અઝકાર

★ દુરૂદ શરીફ

★ ઇસ્તિગ્ફાર

ઇસ કામકી સાખત ઓર ખુન્યાહમેં રસૂલે અકરમ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)કા ઇત્તિખાઅ ઓર આપકે ઝમાનેકે તર્ફકી મુશાબહત બહુત ઝિયાદા હે. ઇસ લિએ

હાવત ઇલલ ખૌર : લલાઈ પ્રતિ આમંત્રણ આપવું;
દલાલત ઇલલ ખૌર : લલાઈનું માર્ગદર્શન આપવું

દા'વતે દીન, ગરત, તાલીમ ઓર નમાઝકો દુરસ્ત કરનેકે લિએ નવાફિલકી અદાયગી, અઝકારકી કબરત, દુરુદ શરીફકી પાખંદી ઓર હુકુકુદ્દાહકે કમા હક્કહૂ ન અદા હોને પર નદામતકે ઇંઅહારકે લિએ ઇસ્તિગ્દારકો વઝીફા ખના લિયા ગયા હૈ.

નવાફિલ

ઇશરાકકી ફઝીલત :

હઝરત અબી મુરુહ તાઇ (ર.દિ.)સે રિવાયત હૈ, રસૂલુલ્લાહ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)કા ઇરશાદ હૈ કે અલ્લાહ તઆલાને ફરમાયા : અય ઇખને આદમ ! તૂ દિનકે પેહલે હિસ્સેમેં મેરે લિએ ચાર રકઅત પઞહ લે, મેં દિનકે આખિર તક તેરી કિફાયત કરંગા.

જો શખ્સ સૂરજ નિકલનેકે વક્ત વુઝૂ કરે ઓર અરઘી તરહ વુઝૂ કરે, ફિર ખળા હો ઓર દો (૨) રકઅત નમાઝ પઞહે તો ઉસકી ખતાએં મુઆફ કર દી જાએંગી ઓર વહ ઐસા હો જાએગા, જૈસે આજ હી ઉસકી માંને ઉસે જના હો.

જો ફજરકી નમાઝ પઞહ કર અપની જગા ખેઠા રહા ઓર ઉસને દુન્યાકી કોઇ ખાત નહીં કરી ઓર ઉસકા વુઝૂ ભી નહીં ટૂટા તો ઉસકો નફ્લી હજ ઓર ઉમરહકા સવાખ મિલેગા. એક રિવાયતમેં હૈ :

“જન્નતમેં એક દરવાઝા હૈ, જિસકા નામ ઝુકા હૈ. કિયામતકે દિન એક મુનાદી આવાઝ લગાએગા : વહ લોગ

કહાં હૈ, જો નમાજે ગુહા પગલા કરતે થે. યહ તુમહારા ઢરવાઝા હૈ. ઇસમેં તુમ અદ્વાહ તઆલાકી રહમતસે ઘાબિલ હો જાઓ.”

ચાશતકી ફઝીલત :

હદીસ શરીફમેં આયા હૈ, જો ચાશતકી બારહ રકઅતેં પગલે તો અદ્વાહ તઆલા ઉસકે લિએ એક સોનેકા મહલ જન્નતમેં તૈયાર ફરમાએગા. (બમિઅ સગીર)

જિસને ચાર રકઅત ચાશત ઔર ચાર રકઅત (સુન્નતે મુઅક્કદ્દહેકે અદ્વાવા) ઝોહરસે પેહલે પગલ લી તો ઉસકે લિએ જન્નતમેં એક મકાન બના દિયા જાએગા. (તબરાની)

ઝવાલકે બાદ નફલ :

હઝરત સવખાન (રહિ.)સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ) નિસ્કુન્નહારકે બાદ (નફલ) નમાઝ પગલના પસંદ ફરમાતે થે. હઝરત આઈશા (રહિ.)ને ફરમાયા : યા રસૂલલ્લાહ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ) ! મેં દેખતી છૂં કે આપ ઈસ વક્ત લી નફલ નમાઝ અદા કરતે હૈ. રસૂલુલ્લાહ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ફરમાયા : (હાં), ઇસ વક્ત તો આસ્માનકે ઢરવાઝે ખુલતે હૈ ઔર અદ્વાહ તઆલા અપની મખલૂક પર નઝરે રહમત ડાલતા હૈ. યહ તો વહ (મુબારક) નમાઝ હૈ, જિસકો આદમ, નૂહ, ઈબ્રાહીમ, મૂસા ઔર ઈસા અલયહિમુસ્સલાતુ વસ્સલામ હમેશા અદા ફરમાયા કરતે થે. (અત્તરગીબ વત્તરહીબ ૧/૩૬૪)

નિસ્કુન્નહાર : મધ્યાહન

અવવાળીનકી ફઝીલત :

હઝરત અબૂ હુરયરહ (રઠિ.) કહતે હૈ કે રસૂલુલ્લાહ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ફરમાયા હૈ : જિસને મગરિબકે બાદ છે (૬) રકઅત નમાઝ (નફલ) પઢી ઓર ઉન્કે ઠરમિયાન કોઈ ખુરી ખાત ન કી તો યહ (છે રકઅતે) ખારહ સાલકી ઈબાદતકે ખરાખર હોંગી. (ઇબ્ને માજહ)

એક રિવાયતમે' હૈ : જિસને મગરિબકે બાદ છે (૬) રકઅતે' પઢી, ઉસકે તમામ ગુનાહ મુઆફ કર દીએ જાઓંગે, અગરે' વહ સમંદરકે ઝાગકે ખરાખર હોં.

(તખરાની)

નમાઝે તહજજુદકી ફઝીલત :

હઝરત અલી (રઠિ.)સે રિવાયત હૈ કે મે'ને રસૂલુલ્લાહ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)સે સુના હૈ, આપ ફરમાતે થે, જન્નતમે' એક ઠરખત હૈ, જિસકે ઊપરસે લિખાસ નિકલતે હૈ' ઓર નીચેસે ઘાઝે સોનેકી ઝીન ઓર લગામ લગે હૂએ, મોતિયાં ઓર ચાકૂતકે, ન વહ લીઠ કરેંગે ઓર ન પેશાબ, ઉન્કે ખાઝૂ હોંગે, ઉન્કા કલમ તા હદે નઝર હોગા, ઉન પર જન્નતી સવાર હોંગે, વહ જહાં ચાહેંગે લે જાઓંગે. તો જો લોગ ઉનસે નીચે ઠરજવાલે હોંગે વહ કહેંગે : અય અલ્લાહ ! તેરે યહ બંદે ઈસ ખુલંદ મરતખા

ઝાગ : કાંપ-કઠકો

તક કેસે પહુંચે ? આપને ફરમાયા; ઉનસે કહા જાએગા :
 વહ રાતમેં નમાઝ પઠતે થે ઔર તુમ સોતે રહતે થે ઔર
 વહ રોઝે રખતે થે ઔર તુમ ખાતે થે, વહ ખર્ચ કરતે થે
 ઔર તુમ ખુખલ કરતે થે, વહ અદ્વાહ તઆલાકે રાસ્તેમેં
 જિહાદ કરતે થે ઔર તુમ ખુઝદિલી કરતે થે.

(ઈબ્નુ અબિ હુન્યા)

અઝકાર

પિછલે સફાતમેં ઇસકે બારેમેં ખયાન ક્રિયા જા
 ચુકા હૈ.

દુરૂદ શરીફી ફઝીલત

હઝરત અનસ (રદિ.) કહતે હૈ; રસૂલુલ્લાહ (સલ્લલ્લાહુ
 અલયહિ વ સલ્લમ)ને ફરમાયા : જો શખ્સ સુઝ પર એક
 બાર દુરૂદ પઠેગા, અલ્લાહ તઆલા ઉસ પર દસ રહમતેં
 નાઝિલ કરેગા ઔર ઉસકે દસ ગુનાહ મિટ જાએંગે ઔર
 દસ દરજે ખુલાંદ હો જાએંગે. (નસાઈ)

હઝરત ઉમર ઇબ્ને ખત્તાબ (રદિ.)ને ફરમાયા : દુઆ
 આસ્માન ઔર ઝમીનકે દરમિયાન સુઅલ્લક રહતી હૈ.

સુઅલ્લક રહના : અદ્દર લટકતું રહેવું

(કબૂલિયતકે લિએ) આસ્માન તક નહીં ચળેતી, જખ તક તુમ અપને નખી પર દુરૂદ ન પળહો. (તિરમિઝી)

હઝરત ઇબ્ને અનસ (રહિ.) ફરમાતે હૈં, રસૂલુલ્લાહ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)કા ધરશાદ હૈ, જો મુઝ પર દુરૂદ પળેના ભૂલા વહ જન્નતકા રાસ્તા ભૂલા.

(જમઉલ ફવાઈદ)

ઈસ્તિગફારકી ફઝીલત

હઝરત આઈશા (રહિ.) ફરમાતી હૈં કે રસૂલુલ્લાહ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ) દુઆ ફરમાયા કરતે થે : અય અલ્લાહ ! મુઝે ઉન લોગોમેંસે બના, જખ વહ નેકી કરે તો ખૂશ હોતે હૈં ઓર જખ ગુનાહ કર બેઠતે હૈં તો (ગમગીન હોકર) તવબા-ઈસ્તિગફાર કરતે હૈં.

(જમઉલ ફવાઈદ)

હઝરત અબ્દુલ્લાહ ઇબ્ને અબ્બાસ (રહિ.) ફરમાતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ (સલ્લલ્લાહુ અલયહિ વ સલ્લમ)ને ધરશાદ ફરમાયા : જો શખ્સ મગફિરત ઓર બખ્શિશ તલબ કરના લાઝિમ કર લેગા તો અલ્લાહ તઆલા ઉસકો હર મુશ્કલ ઓર હર ગમસે છુટકારા દે દેગા ઓર ઐસે રાસ્તોં (ઝરાઈઅ વ વસાઈલ)સે રોઝી દેગા કે ઉસકો પતા ન હોગા (ઉસકો વહાંકા ગુમાન લી ન હોગા).

(અહમદ-ઇબ્ને માજહ)

હજરત મવલાના શાહ મુહમ્મદ ઇલ્યાસ સા. (રહ.)
ફરમાતે હૈં :

“જિતના લી અઝેસે અઝજા કામ કરનેકી તવફીક
અલ્લાહ તઆલા મરહમત ફરમાએ, ઉસકા ખાતિમહ
ઇસ્તિગદાર પર હી ક્રિયા જાએ, યા'ની થહ સમજ કર કે
ઇસકી અઢાયગીમેં કેતાહિયાં હૂઇ હૈ, ઉન કેતાહિયોંકે
લિએ અલ્લાહ તઆલાસે મુઆફી માંગી જાએ. બંદેસે
કિસી તરહ લી અલ્લાહ તઆલાકે કામકા હક અઢા નહીં
હો સકતા.”

સુજ્હા-ન રખિય-ક રખિયલ ઇજ્જતિ અમ્મા થસિકૂન,
બ સલામુન અલલ મુરસલી-ન વલહમ્હુ લિલ્લાહિ રખિયલ
આલમીન.

સોમવાર ૧૪, શા'બાન ૧૩૮૬, ૨૭, ઓક્ટોબર ૧૯૬૯

: સમાપ્ત :